

Journal of Economics and Political Sciences

Volume 5 | No 1
June 2025

ISSN: 2792-0410

DÜZCE
UNIVERSITY

FACULTY OF AKÇAKOCA BEY
POLITICAL SCIENCES

Journal of Economics and Political Sciences (JEP)

Volume 5 | No 1
June 2025

ISSN: 2792-0410

DÜZCE
UNIVERSITY

FACULTY OF AKÇAKOCA BEY
POLITICAL SCIENCES

JEP

Journal of Economics and Political Sciences

Dergide yayınlanan makalelerin tüm sorumluluğu,
ilgili eseri kaleme alan yazar(lar)a aittir.

Volume 5 | No 1
June 2025

ISSN: 2792-0410

Journal of Economics and Political Sciences (JEP)

Dergi Kurulları

Baş Editör

Prof. Dr. Ayfer GEDİKLİ, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi, Düzce, Türkiye

Baş Editör Yardımcısı

Dr. Öğr. Üyesi Hande ÇALIŞKAN TERZİOĞLU, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi, Düzce, Türkiye

Editör Kurulu

Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Özlem Durgun, İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Seyfettin Erdoğan, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Yakup Bulut, Gaziantep Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin Altay, İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Bülend Aydın Ertekin, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Emrah İsmail Çevik, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Prof. Dr. Recep Ulucak, Erciyes Üniversitesi

Alan Editörleri

Prof. Dr. Hashim Zameer, Namal University

Dr. Muhammad Wasif Zafar, National University Computer and Emerging Sciences

Prof. Dr. Özlem Durgun, İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Serkan Kekevi, Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Gökmen Kılıçoğlu, Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Yavuz Cankara, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hande Çalışkan Terzioğlu, Düzce Üniversitesi

Dr. Öğr. Gör. Hasan Harmancı, Düzce Üniversitesi

DÜZCE
UNIVERSITY

FACULTY OF AKÇAKOCA BEY
POLITICAL SCIENCES

JEP

Journal of Economics and Political Sciences

İÇİNDEKİLER

1. Nuclear Energy Reconsidered: Germany's Post-Crisis Dilemma.....1-20
Fırdevs KORLA
2. Göçün Ekonomik Etkileri: Enflasyon, İşsizlik ve Gelir Dağılımı Üzerine Bir
Değerlendirme.....21-35
Yunus BUDAK
3. Kimlik ve ASEAN: 'Biz' Olma Yolunda Engeller.....36-45
Süleyman TEMİZ

Araştırma Makalesi • Research Article**Nuclear Energy Reconsidered: Germany's Post-Crisis Dilemma**Fırdevs KORLA^{a*}^aSerbest Araştırmacı, Düzce/Türkiye, ORCID: 0000-0003-4858-1775.**ARTICLE INFO***Article History:*

Received: 22.03.2025

Accepted: 15.06.2025

Keywords: Energy Security, Nuclear Energy Policy, Germany Energy Transition, Ukraine Crisis, Renewable Energy.**ABSTRACT**

The Russia-Ukraine war has triggered widespread disruptions and long-term consequences in international trade, accompanied by significant political and legal ramifications. Energy has emerged as a primary concern. Russia's substantial share of the European Union's natural gas imports, coupled with its utilization of energy as a geopolitical weapon, has precipitated a severe energy security crisis for European nations, particularly Germany. This study investigates the responses and policy decisions undertaken by the German government since the onset of the war, with a focus on enhancing energy security and self-sufficiency. Within this context, the long-term objective of utilizing renewable energy as the primary source for total energy consumption, a cornerstone of German energy policy for many years, has been critically examined in terms of its effectiveness in ensuring energy security. Furthermore, the study explores alternative pathways to address the precarious energy security environment created by the heavy reliance on imported fossil fuels. In this regard, nuclear energy, which was phased out of German energy policy in the 1980s, has been re-evaluated as a potential solution to Germany's current energy predicament. The study concludes that nuclear energy, like natural gas in the past, could serve as a bridge towards transitioning from fossil fuels to renewable energy sources, thereby bolstering Germany's energy security. Additionally, the study finds that Germany's prioritization of environmental concerns over security in its energy policies has contributed to national energy supply security challenges, as exemplified by the Ukraine crisis.

1. Introduction

Energy is a fundamental input that increases economic development, welfare and national security. Providing energy resources from domestic sources or diversifying import countries significantly enhances energy supply security and thus national security. As an industrialized country, Germany is a country that needs energy, especially in

sectors such as industry and transportation. Recognized as a global role model in renewable energy utilization, Germany has pursued a low-carbon future since the 1970s. In the 1990s, Germany's energy supply faced significant disruptions, primarily due to the privatization of coal mines in the former East Germany, the closure of inefficient electricity companies, and a decline in employment within the energy sector (Boehmer-

* Sorumlu yazar / Corresponding Author.

e-posta: korlafirdevs@gmail.com

Atif: Korla, F. (2025). Nuclear Energy Reconsidered: Germany's Post-Crisis Dilemma. *Journal of Economics and Political Sciences*, 5(1), 1-20.

Christiansen1992). Throughout the 2000s, energy supply remained relatively stable. Until 2010, fossil fuels—especially coal and lignite—accounted for approximately half of electricity generation in Germany's energy mix, while nuclear energy constituted a significant portion of the remainder. However, starting in the early 2010s, the share of renewable energy sources increased rapidly in line with Germany's *Energiewende* (energy transition) ¹ targets, while nuclear energy's role declined accordingly. According to BMWK data (BMWK, 2021), between 1990 and 2020, Germany's energy mix shifted from a coal-dominated structure to a more diversified model, with the share of renewables rising from less than 5% to approximately 45%.

This shift began in the late 1990s, supported by legal frameworks that accelerated the integration of renewables. This legal framework and subsequent decisions enabled Germany to make rapid progress in renewable energy. During this period, German policymakers developed exemplary tools that fostered both national renewable energy consumption and provided a model for other countries seeking to increase their renewable energy share. When Germany's energy landscape is analyzed over the last four decades, it is observed that it has shifted from coal and oil dependency to a more diversified energy mix. This rapid diversification began with the *Energiewende* initiative presented in the early 1980s (Gailing & Moss, 2016). *Energiewende* provides a roadmap for how political decision-making and public institution dynamics should be reshaped, particularly in the transition from fossil fuels to clean energy and the reduction of coal and nuclear power. The main reason for this strong focus on renewables in the energy transition is the desire to gradually remove nuclear energy from the energy mix. Public attitude towards nuclear energy has undergone significant transformations in the history of German energy policy.

Since the 1980s, compared to many other European countries, the German public has been significantly more cautious about nuclear energy. While nuclear energy enjoyed strong public and political support in the 1950s and early 1960s, concerns about its safety and environmental impact began to

emerge in the late 1960s and early 1970s. However, the situation changed in the 1980s, and a group of people with serious concerns about nuclear energy began to emerge. Although the Chernobyl nuclear power plant disaster in 1986 did not significantly reduce the use of nuclear energy in Germany, it did cause a significant decrease in political and social support for nuclear energy. Indeed, after the Fukushima disaster in 2011, the public debate on nuclear energy shifted significantly, with a marked decline in political and social support for its continued use. Thus, the foundations of Germany's path from an industrial power dependent on coal, oil and nuclear energy to becoming a pioneer country in turning renewable resources into primary consumption were laid in the second half of the 1980s. In fact, the Fukushima disaster had a major impact on the acceleration and direction of Germany's *Energiewende* plan (BMU & BMWi, 2011).

Germany has elevated its energy transformation goal by announcing a long-term carbon neutrality target for 2050. In this context, low-carbon and environmentally friendly energy policies were quickly put into effect. Additionally, Germany, as a party to the Paris Agreement, has committed to reducing carbon emissions by 40% by 2030. With the advances made in energy over time, Germany has increased this rate by implementing stricter climate policy regulations in 2021 and has announced that it aims to reduce carbon dioxide emissions by 65% compared to 1990 and reach zero carbon emissions by 2045 (FMER, 2022). In addition, Germany aims to increase the share of renewable energy sources in the total energy mix to 80% by 2050. In Germany, fossil fuels are projected to account for 57.6% of total electricity consumption in 2023, while renewable energy sources are expected to account for 42.4%. In terms of local energy resources, renewable energy sources are projected to hold the largest share, reaching 57.7% (Energy Institute, 2023). Germany has long positioned itself as a leader in environmental policy (Jänicke, 2010).

Russia's attempt to militarily seize Ukraine, which began in February 2022, and the subsequent use of energy resources as leverage against European countries, have

¹ The "Energiewende" (energy transition) refers to Germany's long-term plan to shift away from fossil fuels and nuclear power towards renewable energy sources.

been a turning point for German energy policies. In the initial stages of the crisis, many German politicians believed that Russia's decision to cut off natural gas supply would serve as a catalyst for accelerating Germany's transition to clean energy.

However, achieving a fully renewable energy system in the short term remains challenging due to social, economic, and infrastructural constraints, including supply chain disruptions, regional disparities in grid infrastructure, and local opposition to large-scale renewable energy installations. The situation becomes even more complicated when considering Germany's policy of using imported Russian gas as a bridge fuel in the transition from fossil fuels to clean energy, despite its environmental impact. Notably, current data indicate that despite Germany's irreplaceable position in combating climate change and environmental pollution, it falls short of its target of reducing carbon emissions by at least 65% below 1990 levels by 2030 (Adedoyin, Erum, Taşkin, & Chebab, 2023). Countries affected by the crisis, particularly EU member states, face a critical policy dilemma: prioritizing national energy security or accelerating the clean energy transition. This dilemma presents significant consequences for Germany, where the choice between focusing on renewable energy investments and the energy transition versus supporting nuclear and coal-fired electricity generation carries significant implications. At this point, the *Energiewende* is therefore fundamentally framed as a conflict between the potential risks of nuclear energy use, the negative climate impact of fossil-based energy, and the installation costs and instability of renewable energy. For Germany, this conflict was previously resolved with the energy transition policy, which aimed to gradually replace fossil fuels and nuclear energy with renewable energy. As part of this policy, Germany is continuing to gradually close its nuclear power plants. This is part of the policy of elevating renewables to the level of primary energy source in the energy mix (Beveridge & Kern, 2013). However, various analyses over time have shown that Germany's goal of reducing carbon emissions by 95% by 2050 is difficult and costly in a scenario where the use of nuclear and coal-based fuels is completely phased out (Bohdanowicz, Łopaciuk-Goncaryk, Gajda, & Rajewski, 2023). Therefore, there are

increasing calls for Germany to reconsider its policy of phasing out its existing nuclear power plants and phasing them out completely in the future (Financial Times, 2021).

After the Ukrainian crisis, European countries, especially Germany, have faced challenges such as energy becoming a national security issue, ensuring energy security and re-evaluating fossil fuels considering carbon neutrality policies. The sudden disruption of natural gas supply and the inadequacy of installed renewable electricity capacity to meet energy demand have brought nuclear energy back into the spotlight. Nuclear energy currently meets approximately a quarter of Europe's electricity needs. Increasing this share will require strong political and public support, as well as a comprehensive regulatory and legal framework and significant financial support. Nuclear energy offers a clean and stable energy source that can meet a significant portion of total electricity demand once it is operational. For Germany in particular, restarting nuclear energy could serve as an important, albeit short-term, option to both decarbonize the energy sector and enhance energy security during the transition (Bohdanowicz et al., 2023). Therefore, all these factors should be evaluated with importance by all institutions.

This study examines how the Ukraine crisis has reshaped Germany's energy policy priorities, particularly the reconsideration of nuclear energy as a transitional solution.

2. Germany Energy Outlook Before Ukraine Crisis

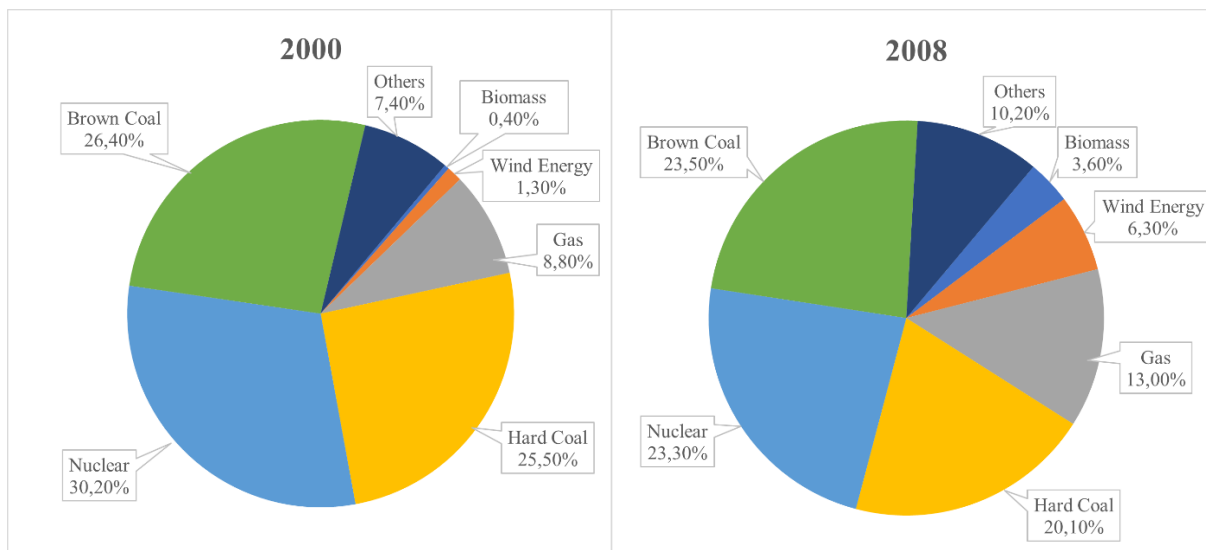
Germany has played a leading role in clean energy investments globally and was one of the first countries to address the concept of energy security at a national level. Germany's renewable energy policies began to take shape in the 1950s. In the following years, support for the energy issue was provided at a national level through studies and R&D investments. In terms of financial support, the government invested 10 million German marks (DM) in renewable energy within the scope of R&D projects initiated by the Ministry of Research and Technology in 1974. Later, in 1977, the German government developed an incentive system providing 25% investment support covering solar panels and geothermal heat pumps. By 1982, a total of

approximately 150 million DM had been invested in renewable energy projects (Gasser, Pezzutto, Sparber, & Wilczynski, 2022; Mez, 2005). Public pressure in the 1970s and 1980s prompted the government to invest heavily in renewables, leading to Germany's early leadership in this field

Despite these early successes, many politicians and industrialists remained skeptical about the potential of renewable energy to become a major source of electricity in the future (Hake, Fischer, Venghaus, & Weckenbrock, 2015). While a small portion of electricity generation came from green sources in the early 2000s (Bechberger & Reiche, 2004), Germany maintained its position as Europe's largest market for solar and wind energy throughout the 2000s (Barroso & Iniesta, 2014). Despite this strong progress in renewables, the share of coal and nuclear energy remained significant in Germany's energy mix in the early 2000s. Notably, discussions surrounding the role of nuclear energy continued within the Angela Merkel government from 2005 onwards, albeit with a more cautious approach. In

2010, the Merkel government announced the "Energiekonzept," a strategic plan to raise the renewable share to 20% by 2020 and reduce emissions by 40% from 1990 levels. As seen in Figure 1, the percentage of wind energy in total energy consumption increased from 1.30% in 2000 to 6.30% in 2008. Similarly, photovoltaic (PV) capacities experienced rapid growth; annual installations nearly tripled between 2004 and 2009, and in 2008, Germany accounted for 42% of the global PV market (REN21, 2009). In this sense, the chart reflects Germany's determination in the transition to renewable energy and its rapid growth in this area. Conversely, during these years, public concerns over nuclear safety and political pressure for a nuclear phase-out led to a decrease in the share of nuclear energy in electricity generation, falling from 30.20% in 2000 to 23.30% in 2008. These dynamics highlight the fundamental tensions and strategic orientations that shaped Germany's energy landscape prior to the Ukraine crisis.

Figure 1: Gross electricity production in Germany in 2000 and 2008

Source: Frondel, et al. (2010).

Germany launched the Energiewende with the aim of reducing CO₂ emissions and global temperature increase, and subsequently strengthened its commitment to these targets by signing the Paris Agreement in 2015 (UNFCCC, 2015). Germany's significant progress in increasing the share of green electricity in its energy mix has led to its recognition as an important role model for

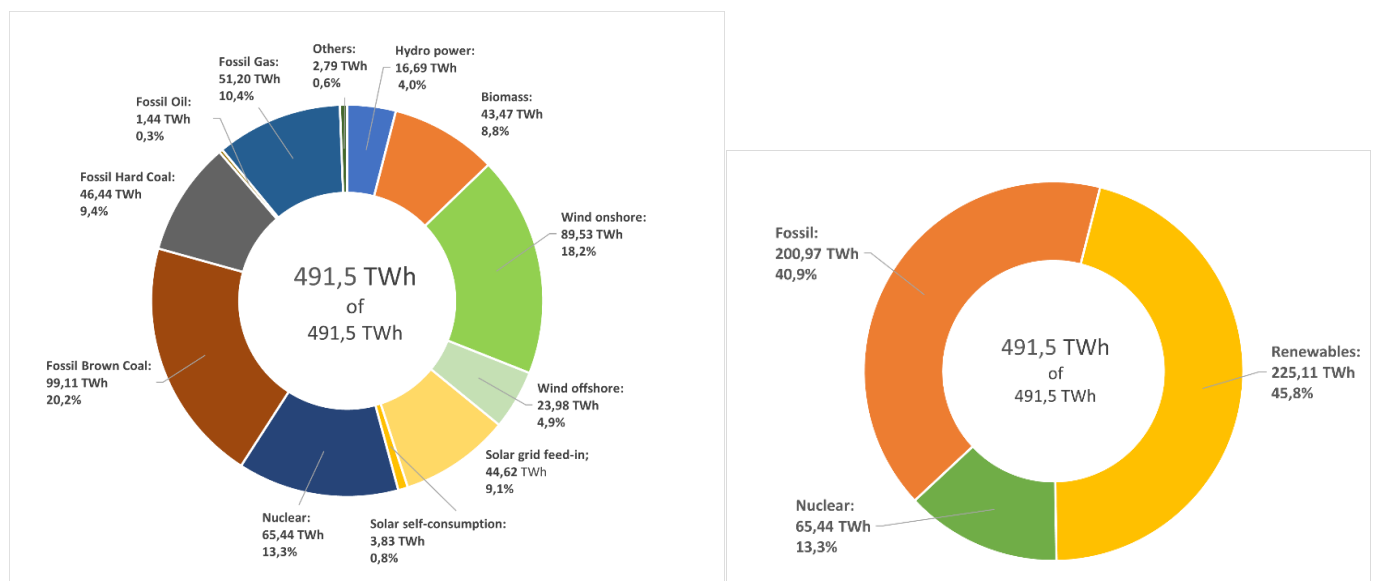
other European countries. This recognition stems from the fact that Germany has exceeded its initial 2010 renewable energy targets (Frondel et al., 2008). In fact, when looking at the data for this period, the share of renewable electricity in total electricity consumption in EU countries increased from 14.3% in 2004 to 25.4% in 2013, while in

Germany it increased from 9.3% to 25.4% in the same period (Strunz et al., 2016).

Similar developments took place internationally, for example, at the Bonn Climate Conference in 2017, the 'Better Power than Coal Alliance' (PPCA) was established, which promised to put an end to the continued use of coal for power generation in OECD countries by 2030 at the latest (PPCA, 2017). Subsequently, the German government established a stakeholder commission on 'growth, structural change and employment' (later named 'Coal Commission') in 2019, which stated that coal should be phased out by 2035-2038 (BMWi, 2019). In addition to these targets, Germany aims to significantly reduce carbon emissions by 2030 in line with the Paris Agreement's goal of limiting global warming to well below 2°C above pre-industrial levels, with efforts to pursue the 1.5°C target. In the following years, Germany has made it a policy priority to import natural gas as an alternative to coal. In 2020, natural gas accounted for 26.4% of Germany's total energy mix, while oil consumption remained the highest at 34.3%. Renewable energy sources contributed 10.4% to the energy mix (Halser & Paraschiv, 2022). Germany, which had a 55% import share in its natural gas supply in 2020 (BP, 2021), developed a significant dependence on Russian natural gas, with imports reaching 46 billion cubic meters (bcm) by 2021 (BMWK, 2021).

Furthermore, natural gas is considered a less carbon-intensive fossil fuel compared to coal,

Figure 2: Net public electricity generation in Germany in 2021.

Source: Fraunhofer, 2022.

emitting approximately 45% less CO₂. Therefore, while natural gas is considered a transition fuel, investments in this area may not be fully aligned with the EU's long-term zero-carbon targets (Directorate-General for Financial Stability & Financial Services and Capital Markets Union, 2022). Natural gas, which had an industrial consumption share of 37.2% in Germany in 2021, is applied in diverse industrial processes, mainly for process heat. At the household level, a heavy dependence on natural gas has emerged over time. The biggest challenges in alleviating the gas supply crisis in Germany include heavy dependence on imports, rising energy prices, and the limited availability of alternative energy sources to quickly replace natural gas.

Notably, Germany's financial burden from natural gas imports nearly doubled between 2020 and 2021, surging from 18.3 billion euros to approximately 35.4 billion euros. The significant percentage of natural gas in Germany's energy consumption and its import dependency are relatively high compared to neighboring countries. For example, in France, the share of natural gas in total consumption is only 16%. The main reason for France's lower reliance on natural gas is its significant reliance on nuclear power, which accounts for more than half of its total electricity generation (Eurostat, 2022). Unlike France, Germany has long adopted an energy policy of phasing out nuclear energy and has increased its dependence on natural gas over time.

As shown in Figure 2, Germany's net public electricity generation in 2021 provides key insights into its energy situation right before the main impact of the Ukraine crisis. While renewables continued to grow strongly, coal and natural gas still made up a significant portion of the electricity mix. This highlights the ongoing challenge Germany faces in balancing its ambitious decarbonization goals with the need for energy supply security, especially given the geopolitical risks tied to its heavy reliance on natural gas, particularly from Russia.

In compliance with the programming of AG Energiebilanzen, the annual proportion of total gross electricity output, together with power plants operating in the mining and quarrying industry is about 41.8%. Regarding nuclear energy, accounted for 65.44 TWh in 2021, corresponding to 13.3% of total public electricity production. This production level for nuclear power was around 7% higher than the earlier year (60.9 TWh). The low production in 2020 was a result of power interruptions at the Gundremmingen C power plant. Additionally, the fuel arrangements at the Brokdorf and Gundremmingen C nuclear power plants, which were scheduled to cease operations on December 31, 2021, were not altered in 2021, effectively extending their operational lifespan (Fraunhofer, 2022, p. 202).

3. Changes in German Energy Policy After the Ukraine Crisis

The radical changes in Germany's energy policies following the Ukraine crisis have raised the question of whether renewable energy alone will be sufficient to achieve the country's long-term energy security and sustainability goals.

3.1. Crisis Impacts on Energy Security and Economy

The war in Ukraine has significantly impacted the reliance of European countries on Russian energy. This challenge has also brought a major economic burden on countries dependent on Russian gas. Moreover, the migration of more than 3 million Ukrainians to the region (with over 1 million seeking asylum in Germany) may have contributed to an increase in energy demand, potentially adding to the current economic

burden. Between February 2021 and 2022, the price of natural gas rose significantly, reaching levels between €20 and €80/MWh. These price increases have also driven up electricity prices, with some reaching as high as €180/MWh (Heather, 2022).

Germany imports approximately 60% of the energy it consumes. Notably, Germany is significantly dependent on Russian energy. Specifically, approximately 50% of Germany's gas and coal imports and approximately one-third of its oil imports are imported from Russia. The aggregate value of goods imported by Germany from Russia in 2021, inclusive of diverse product categories, reached 33 billion euros. While this represents a significant volume of trade, Russia's contribution to Germany's total trade activity remains relatively limited, constituting merely 2.3% (Bachmann et al., 2022). The current crisis has raised concerns about potential economic consequences including potential industrial shutdowns and a significant increase in energy poverty. Soaring energy costs are posing a severe challenge for many households (Politico, 2022).

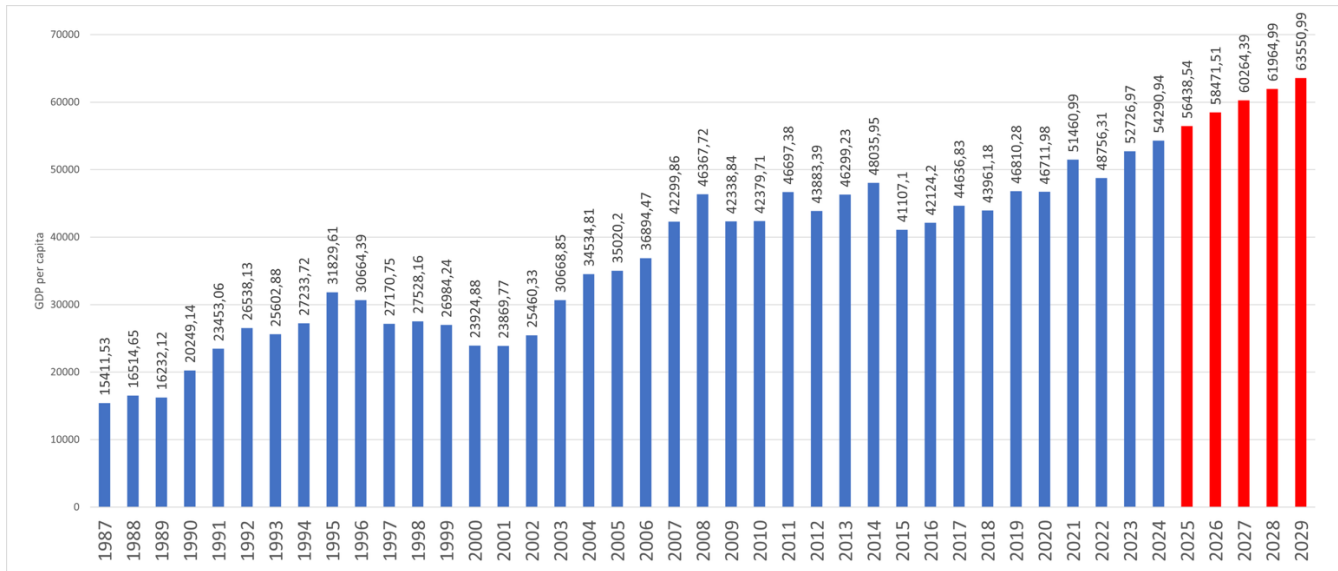
In a speech to parliament, German Deputy Chancellor and Minister of Economic Affairs and Climate Protection Robert Habeck highlighted the main consequences of Russia's 2022 war against Ukraine on German energy discussion and policies.

"In the past, we were blind to the fact that energy and energy policy are not just economic issues, but also geopolitics and, in this case, power politics" (Wiertz, 2023).

This statement underscored a significant shift from Germany's historical approach, where energy politics primarily viewed energy as an environmental and economic issue. Public opinion primarily focused on the environmental aspects of energy policy, which influenced many of the government's decisions, particularly concerning nuclear energy. Europe's geopolitical position has exacerbated the impact of this crisis, with the consequences manifesting rapidly and clearly. Consequently, European countries have taken rapid measures and political actions to eliminate problems caused by energy supply security and to ensure stability of the current political and economic climate.

The sudden disruption of Russian gas imports has underscored the high level of uncertainty surrounding Germany's economic outlook (Krebs, 2022).

Figure 3: Germany: Gross domestic product (GDP) per capita in current prices from 1987 to 2029 (in U.S dollars).

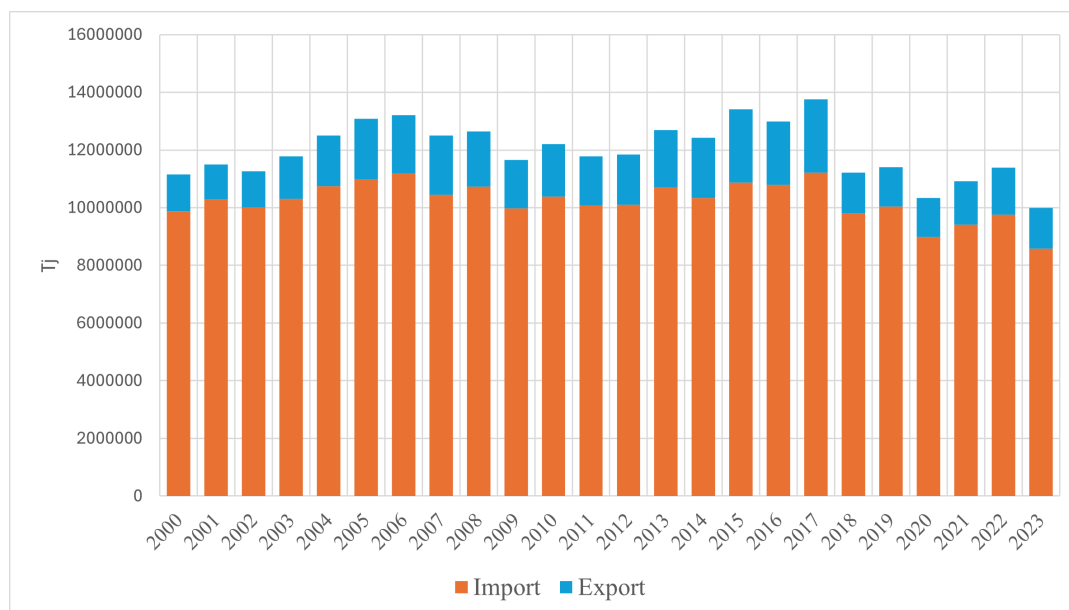

Source: Statista, (2025b)

Figure 3 illustrates that the Ukraine crisis, which began in February 2022, resulted in a significant decline in Germany's GDP, with real GDP per capita falling from \$51,460.99 in 2021 to \$48,756.31 in 2022, representing a 5.25% decrease. This sharp decline

highlights the significant impact of energy instability on various sectors of the German economy, including trade, industry, and household incomes.

Figure 4: Germany Energy Trade (2000-2023)

Source: IEA (2024)

3.2. Germany's Strategic Responses; LNG strategy and renewable targets

Europe needs to diversify its energy supply, which may include new natural gas

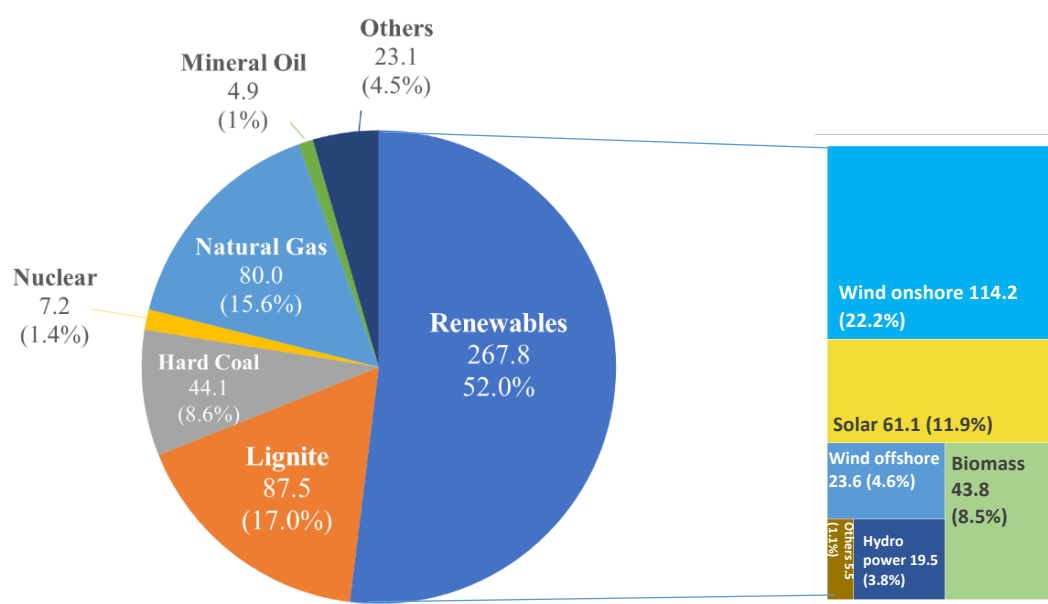
infrastructure such as LNG terminals, storage facilities, and pipelines, while simultaneously accelerating the transition to renewable energy sources (Ibadoghlu, 2022).

The EU's REPowerEU initiative has committed €10 billion to various energy projects, including joint gas projects, but the total cost of implementing the entire REPowerEU plan across Europe remains uncertain. Germany has pledged €3 billion to build floating LNG terminals (Bordoff & O'Sullivan, 2022). The German government, through the allocation of €177 billion to the Climate and Transformation Fund and €200 billion to the Transition Fund, explicitly acknowledges the indispensable role of state investment and the imperative of ensuring a just and equitable distribution of the financial costs and societal benefits of the domestic energy transition (Ashurst, 2022). Germany also aims to ensure energy supply security by diversifying its energy imports. Notably, during the crisis, Germany's overall energy imports increased by 3.72% compared to the previous year (Figure 4). Since these imports were sourced from countries with higher energy prices compared to Russian gas, the overall cost of energy imports significantly increased, placing a greater burden on the German economy. Specifically, the diversification away from Russian pipeline

gas, primarily towards LNG from the United States and Qatar, meant shifting from relatively stable long-term contracts to a highly volatile spot market where prices often surged dramatically (McWilliams, Sgaravatti, Tagliapietra, & Zachmann, 2022).

The plans, approved at the cabinet meeting in April 2022, show that Germany will reach 115 GW of onshore wind (more than double the 2022 amount), 30 GW of offshore wind and 215 GW of solar photovoltaic (both four times the 2022 level) by 2030 (Pous, 2022). After the abolition of the tax on the electricity price for renewables in July, electricity suppliers will be obliged to reduce energy bills for consumers, a measure that also reflects the government's commitment to phasing out coal power generation by 2030. 2023 was the first year in which more than half of Germany's gross electricity consumption was covered by renewables. This upward trend continued in 2024, with the share of renewables rising well above 55% (BMWK, 2024). When examining the share of renewables in total energy consumption, this figure reached 52% in 2023 (Figure 5).

Figure 5: Share of energy sources in gross German power production in 2023.

Source: Clean Energy Wire (2015)

Despite these positive developments, the recent sharp rise in energy prices may discourage investments in renewable energy projects, as companies prioritize cost-effectiveness and seek to minimize immediate expenses (Sadath & Acharya, 2015). Furthermore, in addition to the energy it

directly imports, Germany also imports a significant number of parts, equipment and raw materials for renewable energy technologies produced on its own soil. In fact, many of these critical raw materials are imported from China.

At this point, many EU countries have begun to consider solutions that restructure their energy policies, such as re-exploring local reserves and diversifying energy imports, to improve and sustain their energy security after the Ukraine crisis. Consequently, some member states have resorted to increased coal use as a short-term measure. As an illustration, Germany has temporarily increased coal-fired electricity production and expanded its capacity to address the immediate energy crisis (Storbeck & Sheppard, 2022). Austria, the Czech Republic, and the Netherlands have also begun to recognize coal as a crucial component of their energy security (Kuzemko, Blondeel, Dupont, & Brisbois, 2022). This may appear to directly oppose climate goals, but it's crucial to recognize these measures as temporary and exceptional responses to the energy crisis, with the long-term commitment to decarbonization remaining firmly in place (Mišík & Nosko, 2023). Thus, there has been a renewed focus on energy security and the role of traditional energy sources, including fossil fuels, in addressing the current crisis.

Fossil fuels continue to dominate energy consumption in Germany, particularly in sectors such as district heating (81.5%), industrial heating and cooling (92.3%), and transport (93.2%), with natural gas remaining a significant fuel source for industrial processes and district heating. These figures highlight the continued reliance on fossil fuels in key sectors, indicating that Germany's transition towards fossil fuel independence is not progressing as rapidly as some might expect, despite the widespread political backing and international acclaim for the *Energiewende*. In July 2022, the German government committed to investing €56.3 billion in energy efficiency improvements by 2026. Germany has not only set out a strategy to reduce dependency on natural gas and reduce emissions, but also aims to leverage the energy transition as a driver of economic modernization (Kurmayer, 2022). At this point, in Germany, both politically and socially, environmental protection is no longer the top priority in terms of energy transformation. Therefore, the *Energiewende* policy, which prioritizes the environment, is being reviewed by all social segments. Specifically, when looking at the political environment, even the Green Party, which defines green energy as a condition of freedom

in Germany, has compromised on its strict stance on the temporary use of coal and nuclear energy in terms of ensuring energy supply security. When looking at the policies of the Green Party before the crisis, it has a political stance against fossil fuels. For example, LNG is an energy product that is considered harmful to the environment and opposed by the Green Party. However, in the energy crisis that emerged after the crisis, the Green Party abandoned this opposition and supported the decisions to increase the use and import of LNG. Robert Habeck, a member of the Green Party and Minister of Economic Affairs and Climate Action in Germany, went to Qatar in March 2022 to discuss Germany's LNG imports from Qatar. With this visit, Habeck held discussions on the supply of LNG imports and aimed to secure an agreement between the two countries. Therefore, at this point, even for the Green Party, security comes before environmental and climate protection policies. This diversification of LNG imports from countries like the USA and Qatar has therefore helped to alleviate Germany's immediate energy supply concerns.

The efforts to secure LNG supplies and the re-evaluation of domestic lignite and nuclear energy sources indicate a significant shift in the trajectory of Germany's Energy Transition. This reprioritization challenges previous commitments and agreements on phasing out coal and nuclear power, casting doubt on the feasibility of achieving the original goals of *Energiewende*. Thus, the once-envisioned roadmap for phasing out lignite and nuclear energy faces significant hurdles. This new geopolitical framing of energy policy repositions the transition from environmental and economic concerns to concerns about security, freedom, and sovereignty. This elevated status of energy security underscores the urgency of accelerating the development of renewable energy sources to ensure long-term energy independence and reduce reliance on fossil fuels (Wiertz, Kuhn, & Mattissek, 2023).

4. Nuclear Energy as a Solution

4.1. Public perception

Public perception regarding the carbon footprint and climate-friendliness of nuclear energy began to shift in the 1970s. The emergence of the environmental movement during this decade, focusing on potential risks such as nuclear accidents, radioactive

contamination, and long-term environmental consequences, significantly altered public views. These concerns were further intensified by issues like nuclear waste disposal and the potential for misuse, gaining widespread attention after incidents like the Three Mile Island accident and the Chernobyl and Fukushima disasters. In this environment of increasing concern, environmental organizations continue to voice their concerns about nuclear energy, believing that nuclear energy poses greater threats to people and the environment than other energy sources (Barca & Delicado, 2016). This persistent negative public perception of nuclear energy presents a significant obstacle for governments seeking to expand the use of nuclear power in achieving emissions reductions and enhancing energy security (Sonnberger et al., 2021). Notably, reports and future scenarios published by the IPCC suggest that nuclear energy will be a component of countries' decarbonized energy policies and total energy consumption in the future (IPCC, 2023).

Achieving energy security while completely excluding nuclear energy from the energy mix presents significant challenges. Indeed, no developed country has yet fully decarbonized its energy consumption based solely on renewable sources. According to some analyses, such as the BP Statistical Review of World Energy (BP, 2022) and a report by McKinsey & Company (Feldhaus, Fürstenwerth, Gohl, Schröter, & Vahlenkamp, 2010), achieving carbon neutrality targets may be challenging without including nuclear energy as part of the energy mix. Germany has historically implemented a series of policy measures aimed at rapidly developing renewable energy sources and phasing out nuclear power. In practice, achieving the ambitious goals of the *Energiewende*, including 100% renewable energy by 2050, has proven to be more challenging than initially anticipated.

4.2. Political history

In 1949, the newly established Federal Republic of Germany, lacking a defined energy policy, relied heavily on coal and lignite as the most readily available and secure energy sources. After the establishment of the European Coal and Steel Community (ECSC) in 1951, the government decided to establish atomic energy sources.

Subsequently, in 1955 and 1956, the government established the Federal Ministry for Nuclear Affairs and the German Atomic Commission, respectively. In 1957, Germany joined EURATOM (European Atomic Energy Community) and started the first national nuclear program ("Eltviller Programme"). The crisis in the German coal industry that emerged during this period played an important role behind this important step. Politicians of the period suggested that nuclear energy should be encouraged in response to the instabilities experienced in coal and oil. Despite concerns about high installation costs and uncertain profitability, the government actively promoted nuclear energy as a technology of national importance for social and economic development. Until 1967, the federal government (West Germany) invested 5.3 billion DM in R&D to encourage the industrial use of nuclear energy. German manufacturers had achieved global standards in nuclear technology, and over 24,000 MW of nuclear power capacity was installed in Germany between 1968 and 1989. Consequently, nuclear energy began to be adopted as "modern technology" in energy markets. This importance increased further with the increasing dependence on imports in the 1970s. The German government initiated the second national nuclear program, the 'Spitzingsee Program,' in 1963, a four-year initiative.

In 1973-74, Arab countries imposed an oil embargo on Western European countries, which became known as the oil crisis. France responded differently to this oil crisis than many other countries. The 1973-74 oil crisis led France to develop the "Messmer Plan", aiming to increase nuclear energy capacity to 25% of France's energy demand by 1990 (Žuk & Žuk, 2022). This crisis also seemed to emphasize the importance of nuclear energy in terms of energy security for West Germany. However, the 1970s were one of the peak years of national anti-nuclear protests for Germany. Throughout the early 1980s, with the establishment of the German Green Party, the anti-nuclear movement gained significant momentum and support. One of the core tenets of the Green Party's platform was the immediate shutdown of all existing nuclear power plants. Crucially, the 1986 Chernobyl nuclear disaster had intensified public anger and led to various socio-political decisions during this period. Under then Chancellor

Helmut Kohl, the Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (BMU) was established. Public opinion in Germany was generally against nuclear energy. In fact, polls conducted during this period showed 86% of the population was in favor of phasing out nuclear energy, *with* 17% specifically favoring an immediate end to civilian use. The late 1980s and early 1990s witnessed a series of setbacks and cancellations for planned nuclear power projects in Germany.

In the national elections of 1998, the government changed, and the SPD-Greens coalition ("red-green coalition") was established. Since its founding, the Green Party has consistently advocated for a transition to a sustainable energy system based on renewable energy sources, the decarbonization of the energy sector, the complete phase-out of nuclear power, and the protection of the environment. In contrast to the Greens' position, the SPD has opposed the closure of nuclear power plants due to energy security concerns. The SPD argued that phasing out nuclear power would have negative economic consequences, including increased electricity costs and job losses in the nuclear power industry. Considering all these political discussions, the Red-Green coalition had to reach an agreement. The final decision of the coalition was the idea of gradual elimination of nuclear power, which partially met the views of both parties. According to this agreement, the new government's energy policy aimed to promote environmentally friendly and economically sustainable energy sources. This 1998 coalition between the SPD and the Green Party is a turning point in many aspects of German energy policy. With this agreement, the life of nuclear power plants currently in use was limited to 32 years. A reference amount of 160.99 TWh was set for annual energy production. Ultimately, despite the planned phase-out, German nuclear power plants continued to operate and generated a total of 2.6 million GWh of electricity after 2000. The subsequent "Act on the Orderly Phase-Out of Nuclear Power for Commercial Electricity Generation" came into force in April 2002, cementing the agreement between policymakers and energy companies. This legislation banned the building of new nuclear power plants within Germany and, from July 2005, the reprocessing of German

nuclear fuel abroad. At the same time, the German Renewable Energy Act (EEG) was passed by the joint Social Democratic-Green government in 2000. The primary goal of this major policy initiative was to hasten the transition from fossil fuels to renewable energy sources. The EEG was specifically designed to be consistent with Germany's emission reduction targets as stipulated by the 1997 Kyoto Protocol. The government's energy strategy included a provision for a temporary extension of nuclear power plant operation, which was later misinterpreted by some as a decision to abandon the phase-out plan. The plan proposed a temporary extension of the operational lifespan of nuclear power plants by an average of 12 years to facilitate the transition to a sustainable energy future. The government considered nuclear energy to be an essential bridge for achieving energy security and economic efficiency during this period of transition. This extension was formalized through an amendment to the Atomic Energy Law in October 2010, allowing nuclear power plants to operate until approximately 2036.

The Fukushima nuclear meltdown on March 11, 2011, fundamentally changed the views of both the government and the public in Germany regarding nuclear energy. Specifically, public reports following the disaster, such as the Ipsos 2011 survey, indicate that support for nuclear energy in Germany plummeted to approximately 20%, one of the lowest levels globally (Ipsos, 2011). Compared to other EU countries, like France and the United Kingdom, the German public has developed a much more negative attitude towards nuclear energy. Responding to intense public pressure, the German government took immediate action. On March 15, 2011, Chancellor Merkel announced a "nuclear moratorium," citing a precautionary safety provision in the Atomic Energy Act. This led to the immediate and temporary shutdown of the seven oldest German nuclear reactors. In addition, the government suspended plans to extend the life of existing nuclear power plants for an initial three-month period (Haunss & Hollway, 2023).

In the aftermath of the Fukushima disaster, the German government established the "Ethics Commission for a Safe Energy Supply" in March 2011 (Ethics Commission for a Safe Energy Supply, 2011). The Commission's recommendations ultimately

lent legitimacy to the subsequent phase-out of nuclear power. The decisions made in spring and summer 2011 effectively ended the planned extension of nuclear power plant lifespans, accelerating Germany's transition towards a sustainable, environmentally sound energy future. The phase-out of nuclear power subsequently became an integral component of Germany's *Energiewende* (Kunz & Weigt, 2014).

Following the Fukushima disaster, driven by heightened public concern about nuclear safety and a growing demand for stronger climate action, all major political parties in Germany recognized the need for a fundamental transformation of the country's energy system. In response, Chancellor Angela Merkel announced the phase-out of nuclear power by 2022, accompanied by measures to enhance energy efficiency and accelerate the transition to renewable energy sources (Paul, 2018). Following these policy decisions, the transition to renewable energy became a widely accepted goal in German politics, although challenges and debates regarding the pace and implementation of the *Energiewende* continued. Internationally, Germany's *Energiewende* was seen as a role model for energy transition and climate leadership. However, while significant progress has been made, the transition is not yet complete. Renewables accounted for just 15.7% of Germany's total primary energy consumption in 2021. The majority of progress was observed in the electricity sector, with the share of renewables rising from 20.4% to 41% between 2011 and 2021, largely attributable to the phase-out of nuclear power (Wiertz et al., 2023).

4.3. Technical feasibility

The significant energy price hikes of 2021, further exacerbated by the global energy crisis triggered by the Russian invasion of Ukraine in 2022, have intensified the urgency of achieving energy self-sufficiency and reducing dependence on fossil fuels. In exploring potential solutions, it is crucial to reassess nuclear energy and understand the factors that influence public perception. Nuclear energy currently constitutes a significant portion of the EU's energy supply. Based on Eurostat's 2020 data, the EU's electricity generation is comprised of 25% nuclear power, 39% renewables, and 36% fossil fuels (Eurostat, 2020). Nevertheless,

Germany has implemented a policy of phasing out all nuclear power plants as part of its *Energiewende*, with the last reactors being shut down in 2022. Meanwhile, the country plans to gradually phase out lignite and coal-fired power plants by 2038 (Bredberg et al., 2020).

The share of fossil fuels in electricity generation decreased from 57% in 2010 to 51% in 2017. During this period, Germany experienced a significant decline in nuclear power generation, with its share being halved. As an illustration, the percentage of nuclear-sourced electricity in Germany fell by 45.73% from 2010 to 2017 and further decreased to 9.44% from 2017 to 2023 (Figure 6). Germany's post-Fukushima nuclear phase-out led to an increase in renewables to compensate for the reduction in nuclear power. Germany could significantly improve public health outcomes by preserving some of its nuclear power and prioritizing coal reduction. If Germany had maintained some nuclear power generation instead of adhering to the linear phase-out target between 2018 and 2035, it could have potentially avoided between 50,000 and 130,000 air pollution deaths and prevented the release of between 6800 and 7400 Mt CO₂ of cumulative emissions from coal combustion. By prioritizing the phase-out of nuclear power while continuing to rely heavily on coal, Germany may have missed an opportunity to more significantly reduce air pollution and CO₂ emissions in the short term. This choice has exacerbated the country's challenges in addressing climate change and air quality. A more strategic approach would involve prioritizing the reduction of fossil fuel-based electricity generation, thus benefiting both public health and environmental sustainability (Kharecha & Sato, 2019).

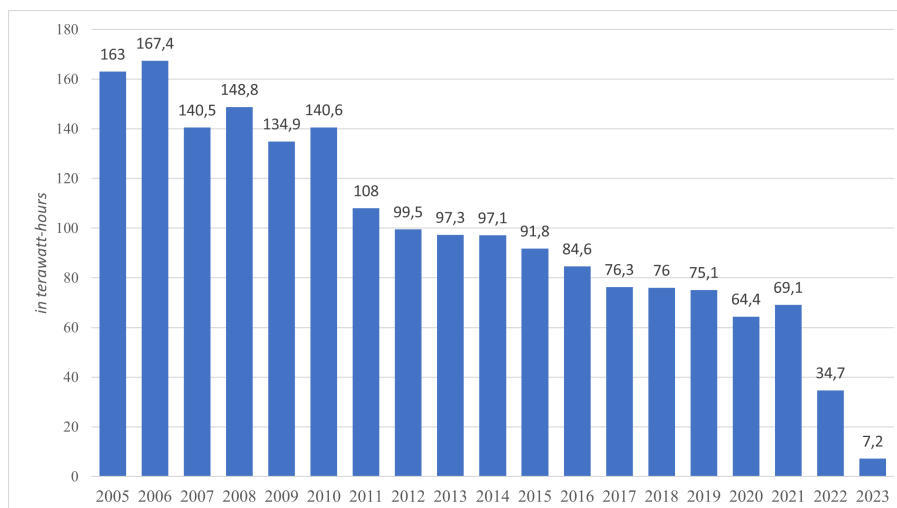
Despite the compelling arguments for nuclear power's environmental benefits, public opposition, as discussed in '4.1. Public perception', remains a significant factor; in Germany, less than 10% of individuals with the highest scores on the NEP scale expressed support for nuclear development. This public opposition to nuclear energy can be attributed in part to the strong anti-nuclear sentiment fostered by environmental movements in Germany (Bohdanowicz et al., 2023). Furthermore, studies show that public opinion within the EU is mostly negative towards nuclear energy, especially among

individuals with environmental concerns (Corner et al., 2011). Thus, the restart of nuclear energy in Germany depends entirely on political will. Despite public resistance, discussions around nuclear revival continue at the political and technical levels.

To reintroduce nuclear power into the German energy mix, the government would

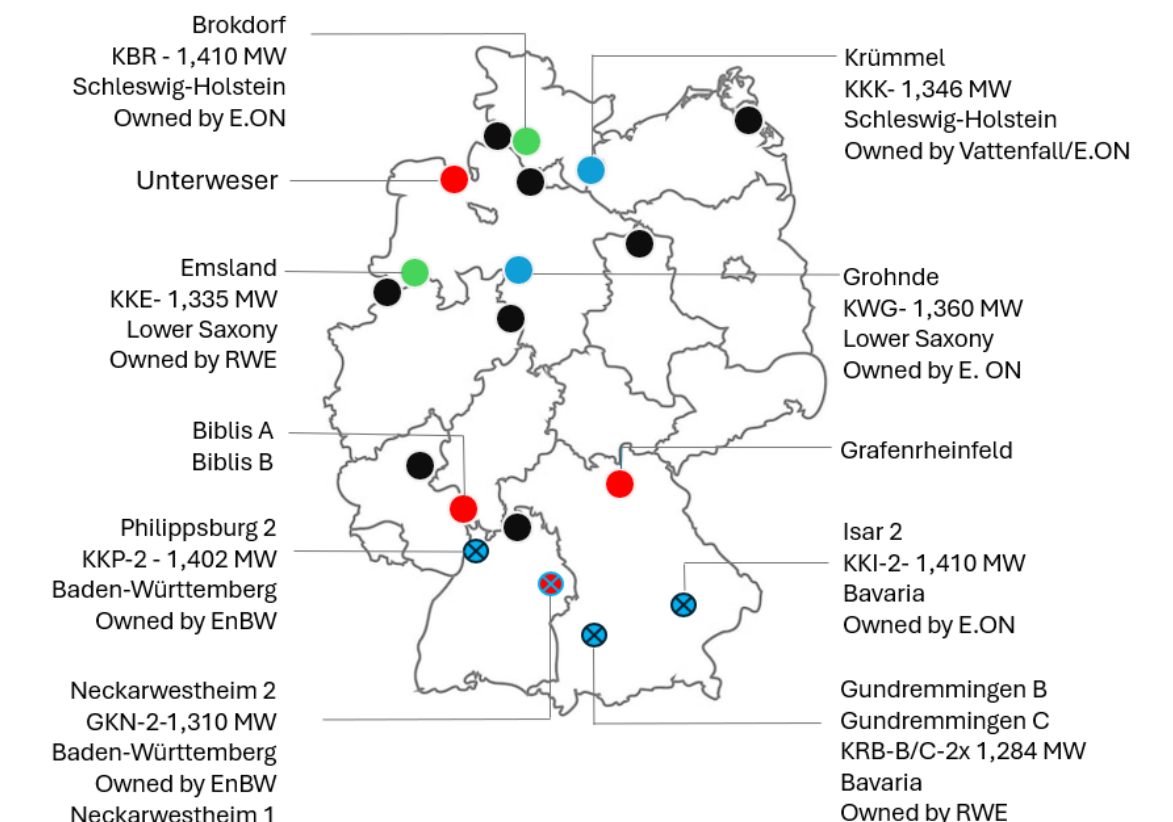
need to halt the decommissioning of existing reactors and amend the Atomic Energy Act to allow for the potential restart of nuclear power plants. There is significant support for reversing Germany's nuclear phaseout, with arguments for its economic viability and technical feasibility. Recently decommissioned reactors can be reactivated without major technical hurdles.

Figure 6: Gross electricity generation from nuclear sources in Germany from 2005 to 2023

Source: Statista (2025a)

Restarting the three previously planned-for-closure nuclear power plants (Brokdorf, Emsland, and Grohnde) by 2028 could potentially increase Germany's power generation capacity by approximately 4 GW. If the decision to decommission nuclear power is reversed, and the necessary legal and regulatory processes are expedited, the Brokdorf nuclear power plant could potentially continue operating until the end of 2025, and the Emsland and Grohnde plants until the end of 2028. Six additional nuclear reactors could potentially be brought back online by 2032, assuming necessary investments and regulatory approvals are obtained. The restart of nuclear power generation could potentially lead to a reduction in CO₂ emissions compared to increased reliance on fossil fuels, create employment opportunities in rural areas, and stimulate Germany's advanced nuclear technology sector (Pata, Kartal, Erdogan, & Sarkodie, 2023).

Figure 7: Geographical overview of Germany's nuclear portfolio.

Restart class	Cost to restart	Time to restart	Reactors
■ Class 1	≤ 1 €bn/unit	1-3 years	2 units 2,745 MW Brokdorf, Emsland
■ Class 2	≤ 3 €bn/unit	4-8 years	7 units 9,400 MW Grohnde, Gundremmingen B & C, Isar 2, Krümmel, Neckarwestheim 2, Philippsburg 2
■ Class 3	Needs detailed assessment	Needs detailed assessment	5 units 5,812 MW Biblis A & B, Grafenrheinfeld, Neckarwestheim 1, Unterweser
■ Class 4	Not applicable	Not applicable	17 units 9,838 MW Brunsbüttel, Greifswald 1-5, Gundremmingen A, Isar 1, Lingen, Mülheim Kärlich, Obrigheim, Philippsburg 1, Stade, Stendal 1 & 2, Würgassen

Restart Class 1	The power plant has been shut down, but significant decommissioning work has not taken place. The plant requires maintenance, minor repairs or replacements, rehiring of staff, and nuclear fuel purchases.
Restart Class 2	Significant decommissioning work has begun, and parts of the turbine island and nuclear steam supply system have been dismantled. A significant number of major components, such as the reactor pressure vessel, steam generators, and fuel handling systems, remain intact and could be reused if the missing parts are replaced.
Restart Class 3	Most major components of the nuclear steam supply system, turbine, and generator have either been removed or are beyond repair. Restarting the plant would necessitate the installation of an entirely new nuclear steam supply system or at least various new, major nuclear steam supply system components. The integrity of the containment building remains intact or is within feasible repair.
Restart Class 4	The containment building is either irreparably damaged or has been partially or demolished. The site still has infrastructure that would support the construction of a new reactor. Some former nuclear sites have already been restored to greenfield status and are therefore outside the scope of this report.

Source: Hippauf (2024); Radiant Energy Group (2024); WNN, n.d.

Lignite, nuclear power, and LNG, while conflicting with the long-term goals of the Energiewende, are being considered as short-term measures to enhance energy security. Germany has been phasing out coal-fired power plants and has closed its nuclear reactors. To compensate for this, Germany has increased its reliance on natural gas imports, with imports increasing by around 25% in recent years. However, this increase in reliance on Russian gas imports occurred prior to the 2022 energy crisis (Cîrdei, 2021). Some EU countries are also reducing domestic gas production as part of their efforts to achieve carbon neutrality, while others are seeking to increase domestic gas production. However, declining domestic gas reserves, which account for approximately 25% of primary energy consumption, are a major factor contributing to the decline in domestic gas production (Rokicki & Perkowska, 2021). Although the EU aims to decarbonize energy by 2040, phasing out nuclear power as a domestic energy source could jeopardize energy security. Russia currently supplies a significant portion of the EU's energy needs, providing 40% of its coal, 30% of its crude oil, and a smaller but still significant portion of its uranium. To mitigate potential disruptions to energy imports from Russia, the EU needs to diversify its energy sources, including increasing domestic gas production where feasible, while simultaneously accelerating the transition to renewable energy sources (Liu, Fu, Wong, & Bashir, 2023).

World Nuclear Association Director General Sama Bilbao y Leon announced that interest in nuclear energy has increased amid energy security concerns following the Russia-Ukraine war. While some European countries are considering expanding their nuclear energy capacity, others remain committed to phasing out nuclear power.

“There is a huge turn towards nuclear energy, and this is not only in Europe, but also in many countries around the world, from South Korea to Japan, from India to North America. In Europe, except for Germany, there are different approaches to countries’ nuclear phase-out plans. While everyone is talking about Germany’s nuclear phase-out process, most countries in Europe plan to continue using nuclear energy and increase their

capacity. Many countries, including the UK, France, Sweden, the Netherlands, the Czech Republic, Slovakia, Romania, Estonia, Slovenia and Croatia, have growth plans. The energy crisis has become a serious alarm for countries. The energy crisis and the rising energy bills have forced politicians to move forward with pragmatic, realistic and feasible decisions (NTV, 2023).”

Extensive studies have demonstrated that hybrid systems integrating nuclear energy with renewable sources or energy storage technologies can significantly contribute to decarbonizing energy consumption, mitigating environmental impacts, and enhancing grid stability. Therefore, nuclear energy is a vital component of efficient, low-carbon energy systems that are less reliant on fossil fuels (Bohdanowicz et al., 2023). Furthermore, comprehensive analyses of future energy system scenarios demonstrate that achieving decarbonized electricity generation may necessitate the utilization of nuclear energy to some extent (Buongiorno, Corradini, Parsons, & Petti, 2019).

Research in the field of nuclear energy development indicates that nuclear energy can play a crucial role in future energy systems, offering a reliable, low-carbon, and safe energy source. While concerns regarding the safety and environmental impact of nuclear energy are frequently expressed, risk assessments have consistently shown that these risks are relatively low in comparison to other energy sources. Burgherr and Hirschberg's analysis (Burgherr & Hirschberg, 2008), based on historical data, revealed that nuclear energy presents the minimal risk of accidents and that the estimated costs of potential nuclear accidents are less than the environmental and air pollution costs associated with fossil fuels.

5. Conclusion and Policy Recommendations

This study has shown that the Ukraine crisis marked a turning point in Germany's energy policy, exposing structural vulnerabilities stemming from the country's reliance on fossil fuel consumption and energy imports. While renewable energy remains the central objective of German energy policy, the current crisis has necessitated a reconsideration of nuclear energy as a transitional option. In

this context, the Russia-Ukraine conflict has served as a major trigger for renewed focus on energy security concerns to the forefront of both national and EU-level decision-making.

The ongoing Russia-Ukraine conflict has escalated geopolitical risks and global economic policy uncertainty, creating an increasingly tense international situation for European countries. European countries, especially Germany, have faced a security risk in terms of energy supply due to Russia's weaponization of natural gas supplies. Therefore, Germany may face significant challenges in achieving its ambitious zero-carbon objective, given the scale of the required expansion and the need to overcome existing infrastructure and grid limitations. Nevertheless, the German government's early responses to the potential energy shortage caused by the conflict in Ukraine and the increased focus on renewable energy may be a positive push that will contribute to national goals. Germany can intensify efforts to reduce its dependence on fossil fuels and lower energy consumption costs by increasing renewable energy investments and providing additional financial instruments, thereby enhancing the share of renewables in the overall energy mix and mitigating the insecurity caused by the crisis. Therefore, it would be important for Germany to perceive the ongoing energy crisis as a transitional juncture and utilize this period as an opportunity to expedite the energy transformation. As a result, the effective implementation of the Green Budget, along with other policy measures, will be instrumental in achieving the necessary capacity to achieve ambitious goals such as a carbon-neutral economy by 2045.

Despite increased attention to energy security following the Ukraine crisis, Germany's current energy policies remain insufficient to fully address the structural vulnerabilities and long-term challenges of its energy transition. The reasons for this choice and the negative attitude towards nuclear energy are diverse and multifaceted, as discussed in the study. However, what seems particularly problematic, especially in the context of climate change, is Germany's exclusive emphasis on domestic policy measures and its unwavering commitment to a single "technology family", renewable energy. Energy security must also be a key

consideration for countries, alongside environmental and climate goals. Crucially, poor coordination of energy policy has the power to trigger not only social crises but also political and legitimacy crises. Initially, Germany turned to nuclear energy to address concerns about domestic energy security, particularly the reliance on imported coal and oil. However, years later, Germany is facing an energy supply security crisis due to its limited progress in establishing sufficient renewable energy capacity and its continued dependence on foreign sources of oil and natural gas. Therefore, as a solution to this crisis faced by Germany, it was suggested that nuclear energy be developed and used as a bridge again in the energy transition. Negative public opinion towards nuclear energy poses a major obstacle to its re-emergence in Germany, despite potential technical and political solutions. However, to accurately reflect public sentiment towards nuclear energy in Germany, it would be prudent to conduct a new survey after February 2022, when the Russian invasion of Ukraine has raised awareness of the risks associated with energy security and energy dependence. The intensification of the climate crisis is likely to engender a gradual increase in public acceptance of low-carbon energy sources, which may include nuclear power. Therefore, ongoing research is essential to track the evolution of these attitudes over time. The German Federal Government should consider the possibility of reactivating recently decommissioned nuclear power plants in the short term to reduce energy security risks until the renewable energy infrastructure reaches a sufficient level of maturity. Based on the findings of this study, the European Union is also advised to expand co-investment mechanisms that support grid modernization and enhance cross-border energy resilience. In addition, policymakers should invest in public awareness initiatives aimed at addressing widespread misconceptions about nuclear energy and fostering a more informed and balanced public discourse.

References

Adedoyin, F. F., Erum, N., Taşkin, D., & Chebab, D. (2023). Energy policy simulation in times of crisis: Revisiting the impact of renewable and non-renewable energy production on environmental quality in Germany. *Energy Reports*, 9, 4749–4762.

Ashurst. (2022). The Ukraine conflict An energy reset. Retrieved December 3, 2024, from Ashurst website:

<https://www.ashurst.com/en/insights/the-ukraine-conflict-an-energy-reset/>

Bachmann, R., Baqaee, D., Bayer, C., Kuhn, M., Löschel, A., Moll, B., ... Schularick, M. (2022). *What if? The Economic Effects for Germany of a Stop of Energy Imports from Russia* (Research Report No. 028). ECONtribute Policy Brief. Retrieved from ECONtribute Policy Brief website: <https://www.econstor.eu/handle/10419/268581>

Barca, S., & Delicado, A. (2016). Anti-Nuclear Mobilisation and Environmentalism in Europe: A View from Portugal (1976–1986). *Environment and History*, 22(4), 497–520.

Barroso, M. M., & Iniesta, J. B. (2014). A valuation of wind power projects in Germany using real regulatory options. *Energy*, 77, 422–433. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2014.09.027>

Bechberger, M., & Reiche, D. (2004). Renewable energy policy in Germany: Pioneering and exemplary regulations. *Energy for Sustainable Development*, 8(1), 47–57. [https://doi.org/10.1016/S0973-0826\(08\)60390-7](https://doi.org/10.1016/S0973-0826(08)60390-7)

Beveridge, R., & Kern, K. (2013). The 'Energiewende' in Germany: Background, developments and future challenges. *Renewable Energy Law and Policy Review*, 4(1), 3–12.

BMU, & BMWi. (2011). *The Federal Government's Energy Concept of 2010 and the Transformation of the Energy System of 2011*. Berlin.

BMWi. (2019). *Commission on growth, structural change and employment—Final Report*. Berlin: Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (BMWi).

BMWK. (2021). *Energy Security Progress Report*. Berlin.

BMWK. (2024). Expert commission reports on the state of the energy transition. Retrieved December 2, 2024, from <https://www.bmwk-energiewende.de/EWD/Redaktion/EN/Newsletter/2024/07/Meldung/news1.html>

Boehmer-Christiansen, S. A. (1992). Taken to the cleaners: The fate of the East German energy sector since 1990. *Environmental Politics*, 1(2), 196–228. <https://doi.org/10.1080/09644019208414021>

Bohdanowicz, Z., Łopaciuk-Gonczaryk, B., Gajda, P., & Rajewski, A. (2023). Support for nuclear power and proenvironmental attitudes: The cases of Germany and Poland. *Energy Policy*, 177, 113578. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113578>

Bordoff, J., & O'Sullivan, M. L. (2022). The New Energy Order: How Governments Will Transform Energy Markets. *Foreign Affairs*, 101, 131.

BP. (2021). *Statistical Review of World Energy 2021*. London. Retrieved from <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf>

BP. (2022). *BP Energy Outlook 2022 Edition*.

Bredberg, I., Hutter, J., Koch, A., Kühn, K., Niedzwiedz, K., Hebig-Schubert, K., & Wähning, R. (2020). 2019 Status Report on the Use of Nuclear Energy in Germany. In *Federal Office for the Safety of Nuclear Waste Management*. Retrieved from https://doris.bfs.de/jspui/bitstream/urn:nbn:de:0221-2020112324023/3/2019_Status_Report_on_the_Use_of_Nuclear_Energy_in_Germany.pdf

Buongiorno, J., Corradini, M., Parsons, J., & Petti, D. (2019). Nuclear energy in a carbon-constrained world: Big challenges and big opportunities. *IEEE Power and Energy Magazine*, 17(2), 69–77.

Burgherr, P., & Hirschberg, S. (2008). A Comparative Analysis of Accident Risks in Fossil, Hydro, and Nuclear Energy Chains. *Human and Ecological Risk Assessment: An International Journal*, 14(5), 947–973. <https://doi.org/10.1080/10807030802387556>

Cirdei, I. A. (2021). EU Energy Security at a Glance: The Evolution of the Situation Between 2014–2018. *Land Forces Academy Review*, 26(1), 1–8. <https://doi.org/10.2478/raft-2021-0001>

Clean Energy Wire. (2015, June 17). Germany's energy consumption and power mix in charts. Retrieved December 1, 2024, from Clean Energy Wire website: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/germanys-energy-consumption-and-power-mix-charts>

Corner, A., Venables, D., Spence, A., Poortinga, W., Demski, C., & Pidgeon, N. (2011). Nuclear power, climate change and energy security: Exploring British public attitudes. *Energy Policy*, 39(9), 4823–4833. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2011.06.037>

Directorate-General for Financial Stability, & Financial Services and Capital Markets Union. (2022). *EU Taxonomy: Commission Presents Complementary Climate Delegated Act to Accelerate Decarbonisation*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from Publications Office of the European Union website: https://finance.ec.europa.eu/publications/eu-taxonomy-complementary-climate-delegated-act-accelerate-decarbonisation_en

- Energy Institute. (2023). *Energy Statistics*. Retrieved from <https://www.energyinst.org/statistical-review/resources-and-data-downloads>
- Ethics Commission for a Safe Energy Supply. (2011). *Germany's energy transition – A collective project for the future*. Berlin.
- Eurostat. (2020). *Shedding light on energy in the EU: what is the source of the electricity we consume?* Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy_2020/images/pdf/pdf-energy-eurostat-2020.pdf
- Eurostat. (2022). EU natural gas import dependency down to 83% in 2021. Retrieved December 2, 2024, from Publications Office of the European Union website: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220419-1>
- Feldhaus, P., Fürstenwerth, D., Gohl, M., Schröter, B., & Vahlenkamp, T. (2010). *Transformation of Europe's Power System until 2050, Including Specific Considerations for Germany*. McKinsey & Company. Retrieved from McKinsey & Company website: https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/dotcom/client_service/epng/pdfs/transformation_of_europes_power_system.ashx
- Financial Times. (2021, October 5). Letter: Germany should postpone nuclear exit to help climate. *Financial Times*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/e7e08182-6749-44df-9594-23ba84ba6dd5>
- FMER. (2022). *Federal Report on Research and Innovation 2022*. Retrieved from https://www.bundesbericht-forschung-innovation.de/files/BMBF_BuFI-2022_Short-version.pdf
- Fraunhofer. (2022, January 17). Public Net Electricity Generation in Germany in 2021: Renewables Weaker Due to Weather - Fraunhofer ISE. Retrieved December 5, 2024, from Fraunhofer Institute for Solar Energy Systems ISE website: <https://www.ise.fraunhofer.de/en/press-media/news/2022/public-net-electricity-in-germany-in-2021-renewables-weaker-due-to-weather.html>
- Frondel, M., Ritter, N., & Schmidt, C. M. (2008). Germany's solar cell promotion: Dark clouds on the horizon. *Energy Policy*, 36(11), 4198–4204.
- Frondel, M., Ritter, N., Schmidt, C. M., & Vance, C. (2010). Economic impacts from the promotion of renewable energy technologies: The German experience. *Energy Policy*, 38(8), 4048–4056.
- Gailing, L., & Moss, T. (2016). *Conceptualizing Germany's energy transition: Institutions, materiality, power, space*. Springer. Retrieved from https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=buogDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=CONCEPTUALIZING+GERMANY%E2%80%99S+ENERGY+TRANSITION&ots=ULoX9DCS1w&sig=x6meeX0zJ_jOKT0pU2WDc1lhYaQ
- Gasser, M., Pezzutto, S., Sparber, W., & Wilczynski, E. (2022). Public research and development funding for renewable energy technologies in Europe: A cross-country analysis. *Sustainability*, 14(9), 5557.
- Hake, J.-F., Fischer, W., Venghaus, S., & Weckenbrock, C. (2015). The German Energiewende – History and status quo. *Energy*, 92, 532–546. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2015.04.027>
- Halser, C., & Paraschiv, F. (2022). Pathways to overcoming natural gas dependency on Russia—The German case. *Energies*, 15(14), 4939.
- Haunss, S., & Hollway, J. (2023). Multimodal mechanisms of political discourse dynamics and the case of Germany's nuclear energy phase-out. *Network Science*, 11(2), 205–223.
- Heather, P. (2022). *The role of the traded gas hubs, in: A Series of Unfortunate Events—Explaining European Gas Prices in 2021*. Retrieved from <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2022/03/Insight-111-Explaining-European-gas-prices-in-2021-the-role-of-the-traded-gas-hubs.pdf>
- Hippauf, P. (2024). Decommissioning Costs of Nuclear Power Plants—an International Overview. *Atw. Internationale Zeitschrift fuer Kernenergie*, 69(1), 7–11.
- Ibadoghlu, G. (2022, August 3). What the EU's new gas deal with Azerbaijan could mean for Europe's energy security. Retrieved December 3, 2024, from EUROPPE website: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/08/03/what-the-eus-new-gas-deal-with-azerbaijan-could-mean-for-europes-energy-security/>
- IEA. (2024). Germany—Countries & Regions. Retrieved November 30, 2024, from IEA website: <https://www.iea.org/countries/germany/energy-mix>
- IPCC (Ed.). (2023). Summary for Policymakers. In *Climate Change 2022—Mitigation of Climate Change: Working Group III Contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (pp. 3–48). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157926.001>
- Ipsos. (2011, June 21). Sharp World Wide Drop in Support for Nuclear Energy. Retrieved December

1, 2024, from <https://www.ipsos.com/en-us/knowledge/society/sharp-world-wide-drop-support-nuclear-energy-26-new-opponents-say-fukushima-drove-their-decision>

Jänicke, M. (2010). German climate change policy: Political and economic leadership. In *The European Union as a leader in international climate change politics* (pp. 149–166). Routledge. Retrieved from <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203839959-18/german-climate-change-policy-political-economic-leadership-martin-j%C3%A4nicke>

Kharecha, P. A., & Sato, M. (2019). Implications of energy and CO2 emission changes in Japan and Germany after the Fukushima accident. *Energy Policy*, 132, 647–653. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2019.05.057>

Krebs, T. (2022). Economic consequences of a sudden stop of energy imports: The case of natural gas in Germany. *ZEW-Centre for European Economic Research Discussion Paper*, (22–021). Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4168844

Kunz, F., & Weigt, H. (2014). Germanys Nuclear Phase Out—A Survey of the Impact since 2011 and Outlook to 2023. *Economics of Energy & Environmental Policy, Volume 3*(Number 2). Retrieved from https://ideas.repec.org//a/aen/eeepjl/eeep3_2_02kunz.html

Kurmayer, N. J. (2022, July 28). Germany's €177bn climate budget to focus on renovations. Retrieved December 3, 2024, from [Www.euractiv.com website:](https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/germanys-e177bn-climate-budget-to-focus-on-renovations/)

Kuzemko, C., Blondeel, M., Dupont, C., & Brisbois, M. C. (2022). Russia's war on Ukraine, European energy policy responses & implications for sustainable transformations. *Energy Research & Social Science*, 93, 102842. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2022.102842>

Liu, J. L., Fu, J., Wong, S. S., & Bashir, S. (2023). Energy Security and Sustainability for the European Union after/during the Ukraine Crisis: A Perspective. *Energy & Fuels*, 37(5), 3315–3327. <https://doi.org/10.1021/acs.energyfuels.2c02556>

McWilliams, B., Sgaravatti, G., Tagliapietra, S., & Zachmann, G. (2022). *A grand bargain to steer through the European Union's energy crisis*. Bruegel Policy Contribution. Retrieved from [Bruegel Policy Contribution website:](https://www.econstor.eu/handle/10419/270507)

Mez, L. (2005). Renewable energy policy in Germany—institutions and measures promoting a sustainable energy system. *Solar Cities for a Sustainable World, Daegu, Korea*. Retrieved from <https://gbc.me/wp-content/uploads/2014/10/Renewable-energy-policy-in-Germany.pdf>

Mišík, M., & Nosko, A. (2023). Post-pandemic lessons for EU energy and climate policy after the Russian invasion of Ukraine: Introduction to a special issue on EU green recovery in the post-Covid-19 period. *Energy Policy*, 177, 113546. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113546>

NTV. (2023). Dünya yüzünü yeniden nükleere döndü. Retrieved December 4, 2024, from <https://www.ntv.com.tr/dunya/dunya-yuzunu-yeniden-nukleere-dondu,SfR5n8YAaEytAtTUA5deFQ>

Pata, U. K., Kartal, M. T., Erdogan, S., & Sarkodie, S. A. (2023). The role of renewable and nuclear energy R&D expenditures and income on environmental quality in Germany: Scrutinizing the EKC and LCC hypotheses with smooth structural changes. *Applied Energy*, 342, 121138.

Paul, F. C. (2018). Deep entanglements: History, space and (energy) struggle in the German *Energiewende*. *Geoforum*, 91, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2018.02.017>

Politico. (2022, May 17). Ukraine war heats up energy poverty debate. Retrieved December 3, 2024, from [POLITICO website:](https://www.politico.eu/article/ukraine-war-heats-up-energy-poverty-debate/)

Pous, P. de. (2022, April 8). Germany's bold and ambitious 100% renewable power plan. Retrieved December 3, 2024, from [E3G website:](https://www.e3g.org/news/germany-s-bold-and-ambitious-100-renewable-power-plan/)

PPCA. (2017). *Powering Past Coal Alliance | Working towards the Global Phase-out of Unabated Coal Power*. Powering Past CoalAlliance (PPCA). Retrieved from [Powering Past CoalAlliance \(PPCA\) website:](https://www.poweringpastcoalalliance.org/)

Radiant Energy Group. (2024, December 4). Restarting Germany's Reactors: Feasibility and Schedule. Retrieved December 4, 2024, from <https://www.radiantenergygroup.com/reports/re-starting-germanys-reactors-feasibility-and-schedule>

REN21. (2009). *Renewables Global Status Report 2009 Update*. Paris.

Rokicki, T., & Perkowska, A. (2021). Diversity and Changes in the Energy Balance in EU Countries. *Energies*, 14(4), 1098. <https://doi.org/10.3390/en14041098>

Sadath, A. C., & Acharya, R. H. (2015). Effects of energy price rise on investment: Firm level evidence from Indian manufacturing sector. *Energy Economics*, 49, 516–522. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2015.03.011>

Sonnberger, M., Ruddat, M., Arnold, A., Scheer, D., Poortinga, W., Böhm, G., ... Tvinnereim, E. (2021). Climate concerned but anti-nuclear: Exploring (dis)approval of nuclear energy in four European countries. *Energy Research & Social Science*, 75, 102008. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102008>

Statista. (2025a). Germany: Nuclear electricity production 2023. Retrieved November 30, 2024, from Statista website: <https://www.statista.com/statistics/736720/electricity-generation-nuclear-germany/>

Statista. (2025b). Germany—Gross domestic product (GDP) per capita in current prices 2029. Retrieved November 25, 2024, from Statista website: <https://www.statista.com/statistics/295465/germany-gross-domestic-product-per-capita-in-current-prices/>

Storbeck, O., & Sheppard, D. (2022, June 19). Germany fires up coal plants to avert gas shortage as Russia cuts supply. *Financial Times*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/f662a412-9ebc-473a-baca-22de5ff622e2>

Strunz, S., Gawel, E., & Lehmann, P. (2016). The political economy of renewable energy policies in Germany and the EU. *Utilities Policy*, 42, 33–41. <https://doi.org/10.1016/j.jup.2016.04.005>

UNFCCC. (2015). The Paris Agreement of December 12th, 2015 on Greenhouse gases emissions mitigation, adaptation and finance; 2015. Retrieved November 29, 2024, from <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

Wiertz, T., Kuhn, L., & Mattissek, A. (2023). A turn to geopolitics: Shifts in the German energy transition discourse in light of Russia's war against Ukraine. *Energy Research & Social Science*, 98, 103036. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.103036>

WNN. (n.d.). *Tributes paid as Germany's last nuclear plants close*. World Nuclear News. Retrieved from World Nuclear News website: <https://www.world-nuclear-news.org/Articles/Tributes-paid-as-Germany-s-last-nuclear-plants-clo>

Žuk, P., & Žuk, P. (2022). National energy security or acceleration of transition? Energy policy after the war in Ukraine. *Joule*, 6(4), 709–712.

Derleme Makalesi • Review Article

GÖÇÜN EKONOMİK ETKİLERİ: ENFLASYON, İŞSİZLİK VE GELİR DAĞILIMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

The Economic Effects of Migration: An Evaluation of Its Impact on Inflation, Unemployment, and Income Distribution

Yunus BUDAK^{a*}

^aDr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmeti, Ağrı/Türkiye, ORCID: 0000-0003-3126-743X.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 03.05.2025

Kabul tarihi: 13.06.2025

Anahtar Kelimeler: Göç, Enflasyon, İşsizlik, Gelir Dağılımı.

ÖZET

Bu çalışma, göçün enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Göç, tarih boyunca toplumların ekonomik ve sosyal yapısını şekillendiren önemli bir olgu olmuştur. Ekonomik açıdan incelendiğinde, göçün enflasyon üzerindeki etkileri hem arz hem de talep yönündür. Göçmenlerin iş gücü piyasasına katılımı, düşük vasıflı iş gücünün artmasına bağlı olarak bazı sektörlerde ücretlerin baskılanmasına neden olabilir. Ancak, aynı zamanda konut, gıda ve sağlık hizmetlerine olan talebin artması fiyatları yükselterek enflasyonu artırabilir. Göç ve işsizlik arasındaki ilişki karmaşıktır. Göçmenlerin istihdama katılımı ekonomiyi canlandırıp işsizliği azaltabileceği gibi, özellikle düşük vasıflı yerli işçiler açısından rekabeti artırarak işsizlik oranlarını yükseltebilir. Gelir dağılımı açısından ise; göç hem eşitsizliği artırıcı hem de azaltıcı etkiler yaratabilir. Göçmenlerin genellikle düşük ücretli işlerde çalışmaları gelir eşitsizliğini derinleştirebilirken, uzun vadede ekonomik katkıları ve girişimcilik faaliyetleri istihdam yaratabilir. Sonuç olarak, göçün makroekonomik etkileri, göç alan ülkelerin ekonomik yapısına, iş gücü piyasası dinamiklerine ve sosyal politikalarına bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle, göç hareketlerinin iyi yönetilmesi, entegrasyon politikalarının etkin bir şekilde uygulanması ve sürdürülebilir ekonomik politikaların geliştirilmesi ekonomik istikrar açısından kritik öneme sahiptir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 03.05.2025

Accepted: 13.06.2025

Keywords: Migration, Inflation, Unemployment, Income Distribution.

ABSTRACT

This study analyzes the effects of migration on inflation, unemployment, and income distribution. Migration has been a significant phenomenon throughout history, shaping the economic and social structures of societies. From an economic perspective, the effects of migration on inflation are both supply-side and demand-side. The participation of migrants in the labor market may lead to wage suppression in certain sectors due to an increase in low-skilled labor. However, at the same time, rising demand for housing, food, and healthcare services may drive prices upward, thereby contributing to inflation. The relationship between migration and unemployment is complex. While the participation of migrants in employment may stimulate the economy and reduce unemployment, it may also increase competition particularly for low-skilled native workers leading to a rise in unemployment rates. In terms of

* Sorumlu yazar / Corresponding Author.

e-posta: ynsbdk04@gmail.com

Atıf: Budak, Y. (2025). Göçün Ekonomik Etkileri: Enflasyon, İşsizlik Ve Gelir Dağılımı Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Economics and Political Sciences*, 5(1), 21-35.

income distribution, migration can produce both inequality-increasing and inequality-reducing effects. Although migrants often work in low-wage jobs, which can exacerbate income inequality, their long-term economic contributions and entrepreneurial activities may generate employment. In conclusion, the macroeconomic effects of migration vary depending on the economic structure, labor market dynamics, and social policies of the host countries. Therefore, the effective management of migration flows, the successful implementation of integration policies, and the development of sustainable economic strategies are critically important for ensuring economic stability.

1. Giriş

Toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarını önemli derecede değiştiren en dinamik unsurlar arasında göç gelmektedir. İktisadi, sosyal, siyasal ve daha birçok nedenden dolayı birey ve toplumlar tarih boyunca birçok defa yer değiştirmektedir. Bu değişimler, göç alan ve göç veren toplumlar üzerinde kalıcı ve gözle görülür etkiler bırakmaktadır (Castles, de Haas ve Miller, 2014). Makro düzeyde bakıldığında enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı göç ile birlikte karşılıklı etkileşime sahip ve birbirlerini tetikleyen unsurlar olarak görülecektir. Bu etkileşimlerin yapısı göç dinamiklerini belirleyen etkenler ve göçün olduğu yerleşim alanlarının ekonomik durumuna göre değişik seviyelerde olabilmektedir (Borjas, 2015).

Göç, enflasyon üzerinde çeşitli etkilere sahip olabilmektedir. Bunlar; arz ve talep yönlü olarak meydana gelebilir. İstihdam alanında vasıfsız iş gücünün artış göstermesi sektörel bazda ücretlerin belli oranda tutulmasına ve maliyet enflasyonunun düşmesinin önünü açabilmektedir. Bununla birlikte göç alan ülkelerde konut, gıda ve sağlık gibi temel yaşam unsurlarına talep artarak fiyatların artış göstermesine neden olabilmektedir (Saiz, 2007: 345-371). Aynı durum işsizlik oranları açısından da yaşanabilmektedir. Yapılan çalışmalardan bazıları göçmenlerin uzun vadede ekonomik canlılık oluşturacağı ve işsizliği azaltacağını vurgulamıştır (Chiswick ve Miller, 2009: 454-465). Diğer başka çalışmalarda ifade edilen durumun tam tersi sonuçlar ortaya konarak, düşük vasıflı işçiler ile yerli işçiler arasında rekabetin ortaya çıkacağı ve işsizliğin artabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Borjas, 2015).

Gelir dağılımı ve göç etkileşimine bakıldığında, göçün gelir eşitsizliğini hem arttıran hem de azaltan dinamik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Düşük ücretli alanlarda istihdam edilen göçmenler nedeniyle gelir dağılımındaki eşitsizliğin giderek artması tehlikesi söz konusudur (Autor, 2015: 3-30). Uzun vadede ise, bu olumsuz tablonun aksine, göç iktisadi büyümeyi destekleyebilmekte ve yeni istihdam alanları yaratarak gelir dağılımına olumlu katkılar sunabilmektedir (Docquier ve Rapoport, 2012: 681-730). Göç veren ülkeler açısından olumlu bir iktisadi sonuç görülmektedir. Göç edenlerin kendi ülkelerine gönderdikleri dövizler, bu ülkelerde yoksulların gelir seviyesini artırarak küresel ölçekte gelir eşitsizliğini azaltıcı bir rol oynayabilmektedir.

2. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

Göç, insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar ekonomik, sosyal, kültürel ve birçok alanda tarihi dönüşümleri meydana getiren bir olgudur. Küreselleşme ile birlikte göç veren ve göç alan ülkeler için göçün birçok makroekonomik sonuçları meydana gelmiştir. Bu sonuçlar içinde enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı en önemli ekonomik göstergeler arasında yer almaktadır. Göçün bu göstergelerle ilişkisi çok boyutlu ve karşılıklı etkileşime dayanmaktadır.

Kavramsal açıdan göç, bireylerin iktisadi, sosyal, siyasal, dini ve birçok nedenden dolayı yer değiştirmek zorunda kalması olarak açıklanabilir. Enflasyon, fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artışları ifade ederken, işsizlik ise çalışma yeteneği ve isteği olanların iş bulamaması olarak tanımlanmaktadır. Son olarak gelir dağılımı; toplumun tümü

tarafından elde edilmiş olan gelirin bireylere paylaşımı olarak ifade edilmektedir.

Göç olgusunu anlamaya yönelik çeşitli teorik yaklaşımlar geliştirilmiştir ve bu yaklaşımlar göçün nedenleri ile sonuçları üzerinden farklı açıklamalar sunar. Klasik ekonomik göç teorisi, bireylerin mevcut kazançlarını yetersiz bulup daha yüksek gelir elde edebilmek için göç ettiklerini savunur; istihdamın zayıf olduğu bölgelerden güçlü bölgelere yönelim söz konusudur (Harris & Todaro, 1970: 126–142). Dünyasal Sistemler Teorisi ise göçü, küreselleşmenin etkisiyle kapitalist sistemin merkez-çevre yapısı içinde artan eşitsizliklerin bir sonucu olarak değerlendirir (Wallerstein, 1974). Bu bağlamda, gelişmekte olan ülkelerin sanayileşmiş ülkelere ekonomik bağımlılığı göçü teşvik etmektedir. Sosyal Ağlar Teorisi ise bireylerin mevcut toplumsal bağları ve kültürel ilişkileri üzerinden göçün nasıl sürdürülebilir hale geldiğini açıklar; göç edilen yerlerde sosyal ağların varlığı, uyumu kolaylaştırarak göçün sürekliliğini destekler (Boyd, 1989: 638-670).

Göç ile enflasyon arasındaki ilişkiye bakıldığında arz ve talep yönlü olduğu görülmektedir. Düşük ücretle çalışan göçmenler enflasyonu baskılayabilmektedir. Göç ve işsizlik arasındaki bağ görünenden daha karmaşık yapıya sahiptir. Göçmenlerin oluşturduğu ucuz iş gücü yerel iş gücünün işsiz kalmasına neden olabilmektedir. Son olarak, gelir dağılımı penceresinden göçe bakıldığında kısa vadede gelir eşitsizliğini arttırıcı etkisi olmasına rağmen, uzun vadede gelir dağılımının dengeli bir mekanizmaya oturmasını sağlayacaktır. Bu çerçevede göç, ekonomik göstergelerle çift yönlü ve çok boyutlu bir ilişkiye sahiptir. Bu ilişkilerin doğru şekilde yönetilebilmesi, göç politikalarının iktisadi temellerle uyumlu ve toplumsal entegrasyonu gözetken bir yaklaşımla ele alınmasını gerektirir.

3. Amaç, Yöntem, Kapsam ve Literatür

Bu çalışma; göçün enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı üzerinde olan ilişkisini analiz etmeyi hedeflemektedir. Göç hareketlerinin iktisadi sistemler üzerinde sonuçlarını ortaya çıkarmak hem akademik çalışmalar hem de politika yapıcıların daha doğru kararlar

alması için büyük önem arz etmektedir. Literatüre bakıldığında konu ile ilgili birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Göçün iktisadi etkilerini tam anlamıyla tespit etmek için disiplinler arası çalışmaların artmasına önem verilmelidir.

Çalışma betimleyici bir yöntem çerçevesinde yapılandırılmıştır. Teorik altyapı, göç ve makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkileri açıklayan kuramsal modeller üzerine kurulmuştur. Literatür taraması yoluyla hem ulusal hem de uluslararası çalışmalar incelenmiş; farklı ülkelerde yapılan ampirik bulgular değerlendirilmiştir. Bu analiz yöntemiyle göçün makroekonomik etkileri çok boyutlu bir perspektifle ele alınmaktadır.

Araştırma, göçün ekonomik etkilerini üç temel değişken üzerinden ele almaktadır; enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı. Bu üç gösterge, göçün kısa ve uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için kritik öneme sahiptir. Çalışma kapsamında hem göç alan hem de göç veren ülkelere örnekler verilerek karşılaştırmalı değerlendirme yapılmıştır. Aynı zamanda küreselleşme sürecinde artan göç hareketlerinin etkileri de göz önünde bulundurulmuştur.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar, göçün ekonomik etkilerinin bağlamdan bağımsız olarak değerlendirilemeyeceğini göstermektedir. Borjas (2015), göçün özellikle düşük vasıflı işçiler arasında işsizlik oranlarını artırabileceğini savunurken; Peri (2016: 3-30), göçmenlerin iş gücü piyasasına katkı sağladığını ve üretkenliği artırdığını ifade etmektedir. Dustmann vd., (2016: 145-173), göçün ücret dağılımı üzerindeki etkisini incelemiş; düşük ücretli işler üzerindeki baskının arttığını ancak üst gelir gruplarında üretkenliği teşvik ettiğini belirtmiştir. Esposito vd., (2020) Avrupa ülkeleri için göç ve işsizlik ilişkisini analiz etmiş ve göç karşıtı algıların çoğu zaman veriyle örtüşmediğini vurgulamıştır. Ayrıca, gelir dağılımı açısından Docquier ve Rapoport (2012: 681-730), göçün uzun vadede ekonomik katkılar sunduğunu ve yeni istihdam alanları yarattığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, literatürde göçün ekonomik etkileri konusunda tam bir uzlaşa bulunmamakla birlikte, etki düzeyinin ülke koşullarına, uygulanan politikalara ve

göçmen profiline göre değiştiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle göçün çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirilmesi, ekonomik istikrar ve sosyal uyumun sağlanması açısından kritik öneme sahiptir.

4.Göç

Göç, ekonomik, sosyal, siyasal, çevresel vb. faktörlerden kaynaklı meydana gelebilmektedir. Bireylerin veya toplumların bu faktörler nedeniyle bir bölgeden başka bir bölgeye taşınması, göç olarak tanımlanır. (Castles, de Haas ve Miller, 2014). Göçün tarih boyunca toplum yapısını değiştiren, kültürel farklılıkları meydana getiren ve toplumlar arası etkileşimi arttıran önemli yapısal bir görevi vardır. Göç hareketleri birey ve toplumlar için gönüllü ve zorunlu olabilmektedir. Göçler ülke içerisinde yapılan iç göç ve ülkelerarası yapılan dış göç olmak üzere iki ana unsura bölünmektedir (Massey vd., 1993: 431-466). 1980 sonrası küreselleşmenin derinleşmeye başladığı bu dönemden itibaren iktisadi faktörler göç hareketlerini daha da hızlandırmıştır. Bu göç hareketleri hem göç alan hem de göç veren ülkeler için önemli iktisadi, sosyal, siyasal ve kültürel sonuçlara neden olmuştur.

Göç hareketleri iktisadi, siyasi, sosyal ve dini unsurlardan dolayı meydana gelebilmektedir. Bu süreç, bireylerin ve toplumların bir yerden başka bir yere taşınarak hayatlarını yeni yerleşim yerlerinde sürdürmeleriyle ortaya çıkan coğrafi temelli bir nüfus hareketi olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda göçe, sadece fiziksel anlamda yer değiştirme olarak bakılmamalı; iktisadi, sosyal, kültürel, siyasi, dini vb. dinamik yapısıyla toplumlar üzerinde önemli değişikliklere neden olan nüfus değişimi olarak bakılmalıdır (Özer, 2004:11). Göçün sonuçları itibari ile toplumlar üzerinde; yaşam koşulları toplumsal dönüşüm, kültür kaynaşması ve iktisadi faktörlerin değişimi gibi birçok yeni dengeye neden olmuştur. Günümüz dünyasında savaşlar, iklim değişikliği, iktisadi faktörler göçün hem hızını hem de yönünü belirlemektedir. Bu durum göç alan ve göç veren toplumlar için önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Tablo 1. Göç Kararını Belirleyici Unsurlar

Bileşen	Alt Unsurlar / Etkileyen Faktörler	Etkilediği Alan
Tamamlayıcı Faktörler	Hükûmet Politikaları, Sosyal Sistem	Kırsal Gelir
Kırsal Gelir	Eğitim, Kent-Kır Kaynak Transferi	Kentsel Gelir
Kentsel Gelir	Kentsel Ücret, Kentli Çalışanların Çalışma Durumu, İş Bulma Olasılığı	Göç Kazançları
Göç Kazançları	Parasal ve Parasal Olmayan Kazançlar	Göçün Beklenen Değeri
Göç Maliyetleri	Fırsat Maliyeti, Yaşam Maliyeti, Ulaşım Maliyeti, Parasal Olmayan Maliyetler	Göçün Beklenen Değeri
Bilgi ve Algı Unsurları	Mesafe, Kent-Kır Bağlantıları, Eğitim ve Medya, Bilgi Akışı	Göçün Algılanan Değeri
Karar Değişkeni	Göçün Beklenen Bugünkü Değeri, Algılanan Değerin Pozitifliği	GÖÇ KARARI

Kaynak: Byerlee, 1974.

Göç olgusu, sadece bireylerin yer değiştirmesiyle sınırlı olmayan, ekonomik, toplumsal ve mekânsal boyutlarıyla çok katmanlı bir süreçtir. Bu basit aynı zamanda karışık bir yapıya sahip olan tanım farklı tartışmalara neden olmaktadır. Göç, nüfusu mekânsal olarak yeniden dağıtarak ve iş gücünü üretimi daha verimli kılacak şekilde yönlendirerek, mekân organizasyonunun

yeni şartlara uyum sağlamasında en etkili mekanizmalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Ancak göç dinamiği konusunda tam bir uzlaşıya varılamamış olması, bu olguyu kesin bir şekilde tanımlamayı güçleştirmektedir. Nitekim göç yalnızca fiziksel bir mekân değişimiyle sınırlı olmayıp; zaman dinamiği de bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Bu açıdan bakıldığında göç olgusu sadece mesafeye dayalı bir değişim değil, aynı zamanda sınırlı bir zaman aralığında meydana gelen aktif bir süreç olarak değerlendirilmelidir (Kok, 1999: 19-30). Göçün türleri üzerinde yapılan tasnif genellikle beş başlıkta toplanmaktadır. Bunlar; zorunlu göç, ilkel göç, gönüllü göç, zorlanmış göç ve kitlesel göç olarak ifade edilebilir (Peterson, 1958: 259-264). Bu türler göçün neden yapıldığı, birey ve toplumların üzerindeki etkiler ve göç süreçleri açısından bir kavramsal yapı oluşturmaktadır. Günümüz dünyasında göçün sebepleri ve sonuçları oldukça önem arz etmektedir. Bu nedenle göç daha fazla tartışılmaktadır. Göçü etkileyen temel unsurlar olarak; küreselleşme, iktisadi faktörler, küreselleşme ve çevresel faktörler daha ön planda yer almaktadır. Böylelikle göçü sadece yer değişikliği olarak görmek yanlış bir tespit olacaktır. Göç, aynı zamanda birey, toplum ve devlet açısından iktisadi, sosyal, siyasi ve kültürel sonuçları olan dinamik bir yapıdır.

Küresel ölçekte gerçekleşen göç hareketleri küreselleşmenin önemli dinamiklerinden biri olmuştur. Son yıllarda artan göç ve göçmen sayısı, dünya kaynaklarındaki azalma, iklim krizleri, salgın hastalıklar, enerji ve ticaret savaşları ile yapay zekânın hızla insan emeğini ikame etmesi gibi faktörler; kaynakların dağılımı üzerinde baskı yaratmakta, özellikle göç hareketlerinin dünyada ciddi bir paylaşım sorununu beraberinde getireceği yönündeki endişeleri gün geçtikçe daha da artırmaktadır. Günümüz dünyasında göçü sadece basit bir yer değişikliği olarak tanımlamamalı, aynı zamanda iktisadi sistemler üzerinden sınırsız etkiye sahip olduğu ve özellikle kayıt dışı işgücünü arttıran bir mekanizma olarak görülmesi gerektiği unutulmamalıdır. Göçmenler gittikleri ülkelerde üretim süreçlerine dâhil olarak, genelde kayıt dışı

olarak düşük maliyetli emek gücü arz ederek iktisadi sistemde yer almaktadır. Son yıllarda göçlerin her alanda yoğun şekilde tartışıldığı ve politika uygulayıcıların bu konuda marjinalleşmeye doğru evrildiği önemli bir gerçekliktir (Tilly, 2011: 675-692). Bu marjinalleşme küresel anlamda göç politikalarını belirsiz bir noktaya çekerek, sorunu daha da karmaşık bir düzeye hapsetmektedir.

Göç, kendisiyle birlikte belirsizlik ve risk faktörlerini hem belirleyen hem de bundan etkilenen bir süreçtir. Bireyler göç etmeden önce sınırlı bilgilere dayalı olarak göç kararı almaktadır. Bu durum onların risk ve beklenti yönetimlerini yanlış şekillendirmesine neden olmaktadır. Bu nedenle göç, sadece bireysel bir yer değişikliği değildir. Aynı zamanda bilgi açısından belirsizlik ve risk unsuru açısından belirsizlik olarak sürekli değişen bir süreç olarak ele alınmalıdır. Gelişmiş ülkeler göçün sonuçları üzerinde istikrarlı ve tahmin edilebilir bir göç politikası geliştirmekte güçlük çekmektedir (Williams ve Balaz, 2012: 167-180). Küresel anlamda ortak bir göç politikası oluşturmak gün geçtikçe daha zor hale gelmektedir. Bu ortak paydada birleşilememesi göçlerin hızlanması ve göçmenlerin entegrasyonu ülkelerin bu konuya yaklaşımının farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Göç olgusu çok eski bir süreç olup, toplumların gelişmesinde önemli bir dinamizm kaynağıdır. Göç eden ve göçe uğrayan birey ve toplumlar iktisadi, sosyal, siyasal ve kültürel anlamda önemli değişimlere uğramıştır. Göç edenler sadece kendi değerlerini göç edilen yerlere taşımamış, aynı zamanda gittikleri yerlerdeki toplumsal değerlerden etkilenmiş ve dönüşmüşlerdir. Diğer bir ifade ile; etkileşim karşılıklı bir mekanizmaya dayalı olmuştur. Bu etkileşim zaman içerisinde kültürü oluşturmuş ve toplumları var eden değerlerin dönüşümüne katkı sağlamıştır.

Tarihsel dönüşüm perspektifinden bakıldığında, göç hareketleri ile birlikte yazının bulunmasından tıbbi gelişmelere kadar birçok iktisadi, sosyal ve kültürel kazanımlar elde edilmiştir (Yılmaz, 2014: 1685-1699). Kültürel ve teknolojik açıdan

bilgi transferinin hızlanması toplumların etkileşimi arttırmış ve insanlığın günümüz dünyasına kadar gelmesini sağlamıştır. Göç, bireylerin hem mekânsal yer değişiminin hem de bilgi ve beceri akışının toplumlar arasında paylaşılmasını sağlayan dinamik bir süreç olarak varlığını devam ettirmiştir. Bu açıdan göçü, insanlığın toplum dinamiklerini birbirine yakınlaştıran ve bağlayan bir temel insanlık gelişimi olarak değerlendirmek mümkündür.

Göçü daha iyi kavrayabilmek için birçok teorik yaklaşım geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlara bakıldığında göçün nedeni ve sonuçları üzerinden farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bunlardan bir tanesi olan klasik ekonomik göç teorisi, bireyler bulundukları yerlerde kazançlarını beğenmemekte ve daha fazla kazanç elde etmek için göç etmek zorunda kaldıklarını ileri sürmektedir (Harris ve Todaro, 1970: 126-142). Bu yaklaşıma göre; istihdam alanlarının zayıf olduğu bölgelerden güçlü olduğu bölgelere doğru göç hareketi meydana gelmektedir. Bu açıdan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru bir hareket söz konusudur. Sanayileşme, yüksek ücretler, istihdam olanakları bu süreci daha da cazip hale getirmiştir. Bir başka yaklaşım olan Dünyasal Sistemler Teorisi, göçü küreselleşme ile birlikte kapitalist düzenin bir sonucu olarak görmektedir (Wallerstein, 1974). Bu teoriye göre; gelişmekte olan ülkelerin iktisadi olarak sanayileşmiş ülkelere bağımlı olması göçün meydana gelmesine neden olmaktadır. Eşitsizliklerin merkez ve çevre ülkeler arasında giderek artması, göç hareketlerinin daha da hızlanması anlamına gelmektedir. Diğer önemli yaklaşımlardan biri olan Sosyal Ağlar Teorisi, göç üzerinden hareketle birey ve toplumların sosyal bağları ve kültürel ilişkilerini nasıl şekillendiğini incelemektedir (Boyd, 1989: 638-670). Bu yaklaşıma göre, kendi kominitelerinin olduğu yerlere daha hızlı adapte olabilmekte ve göçün sürdürülebilirliği daha kolaylaşmaktadır. Göç edilen yerde göç edenler ile yeni göç etmiş olanlar arasında sosyal ağların güçlü olması iktisadi ve sosyal açıdan güvenli ortamlar oluşturmaktadır. Bu avantaj göçün sürekliliği açısından tetikleyici bir unsurdur.

Tüm bu teorik yaklaşımlar, göçün yalnızca bireysel kararlarla açıklanamayacağını; ekonomik sistemler, küresel güç ilişkileri ve sosyal ağlar gibi çok sayıda faktörün göç hareketleri üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Modern dünyada göçün çok boyutlu bir olgu haline geldiği dikkate alındığında, söz konusu teoriler hem akademik çalışmalarda hem de göç politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir rehber işlevi görmektedir.

5.Enflasyon

Enflasyon, en temel anlamda fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen artışlar olarak ifade edilir veya satın alma gücünde gözle görülür düşüşlerin yaşanmasıdır. Bu iktisadi kavramın daha doğru anlaşılması için bazı noktaları açıklığa kavuşturmak gerekir. Birkaç mal grubunun veya hizmetin fiyatlarında artışlar enflasyon demek değildir. Enflasyonun olması için ekonomideki tüm mal ve hizmetlerin ortalama fiyatlarında sürekli ve geniş çaplı bir artışın olması gerekmektedir.

Enflasyonun varlığından söz edebilmek için fiyat artışlarının belli bir periyot boyunca kesintisiz sürmesi gerekmektedir. Kısa vadeli fiyat hareketleri enflasyon olarak düşünülmemelidir. Fiyat artışlarının birkaç belirlenmiş dönem olması ve istikrarlı olması gerekmektedir (Labonte, 2011). Enflasyon sadece iktisadi bir unsur değildir. Aynı zamanda tüketicilerin satın alma gücünü, karar alma yapılarını ve gelir dağılımı gibi önemli ekonomik durumlarını ortaya koyan ve etkileyen bir unsurdur. Özellikle uzun vadede yüksek enflasyon oranları, hem bireylerin hem de işletmelerin mali planlamalarını zorlaştırmakta ve ekonomik istikrarsızlık riskini artırmaktadır. Bu doğrultuda, enflasyonun nedenleri, etkileri ve yönetimi üzerine yapılan analizler, etkin ve sürdürülebilir ekonomi politikalarının belirlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin artarak artması ve bundan kaynaklı para biriminde satın alma gücünün gerilemesi biçiminde kavramsallaştırılabilir (Mankiw, 2020). Enflasyon ile büyüme sonuç ve nedenleri başta olmak üzere, birbirlerini tetikleyici unsurlara sahip olmasından da kaynaklı

yakın ilişki içindedirler. Bu ilişki makroekonomik dengeler üzerinde önemli etkiler doğurabilmektedir. Enflasyonun temel nedenleri arasında talep enflasyonu, maliyet enflasyonu, para arzındaki artışlar ve göç hareketleri gibi birçok dinamik yer almaktadır (Friedman, 1968).

Göç hareketleri enflasyon üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiye neden olabilmektedir. Göç hareketlerinin sınırlı kalması bu etkinin ileri düzeyde olmayacağını göstermektedir. Ancak büyük göç hareketleri, istihdam alanını, kamu harcamalarını ve konut arzını önemli ölçüde etkileyerek enflasyonu artırıcı sonuçlar doğurabilir (Borjas, 2017). Göçmen nüfusunun yoğun kentleşmelerin olduğu şehirlerde hızlı artışı konuta olan talebi arttırarak emlak fiyatlarının yüksek düzeylere tırmanmasına neden olabilecektir (Card, 2009). Enflasyon hesaplamalarında konut maliyetlerinin bu hesaplamalarda önemli bir kalem olduğu bilinmektedir. Konuta olan taleplerin artışı göçün hem enflasyonist artışlara hem de barınma maliyetlerinin artışına neden olacaktır.

Göç istihdam alanında arz ve talep dengesini değiştirebilmektedir. Bu değişiklik birbirinden farklı sektörlerin üzerinde enflasyonist baskı unsuru olarak bir süreci tetikleyebilir. İstihdam alanında özellikle düşük vasıflı iş gücünün artması ile birlikte bazı alanlarda üretim maliyetlerini aşağı çekebilmesine karşın, kamu harcamalarında artışa neden olarak enflasyon üzerinde negatif etki oluşturabilmektedir (Dustmann vd., 2016). Göçmenlerin yaşadığı bölgelerde sosyal hizmetlerin daha yoğun olduğu eğitim, sağlık ve altyapı alanlarında kamu harcamalarının artması ile sonuçlanabilir. Böylelikle kamu harcamalarını karşılamak için ek finansman ihtiyacı artacaktır. Bu artışların karşılanması için hükümetlerin vergileri arttırması veya borçlanması şeklinde sonuçlanacaktır. Böylelikle mali açıdan enflasyon riski oluşabilecektir.

Enflasyonun ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel etkileri birçok alana yayılmıştır. Ekonomik etkilerine bakıldığında; düşük enflasyon ekonomik büyümeyi destekleyebilen bir unsurken, yüksek enflasyonlar yatırım üzerinde negatif etkiye

sahiptirler. Bu olumsuz tablo gelir dağılımını olumsuz etkileyerek bireylerin satın alma gücünü zayıflatıp bireysel yaşam kalitelerini düşürmektedir (Dustmann vd., 2016). Bu gibi olumsuz durumlar karşısında hükümetler ve merkez bankaları gerekli politika araçlarını kullanmaktadırlar. Merkez bankaları para politikası araçlarını kullanarak faiz oranını arttırmakta ve böylece para arzını kontrol altına alarak enflasyonun önüne geçmek için gerekli müdahaleleri yapabilmektedir. Ayrıca, maliye politikaları çerçevesinde kamu harcamalarının dikkatli biçimde düzenlenmesi, bütçe açıklarının minimize edilmesi ve arz yönlü enflasyonist baskıların azaltılması hedeflenmektedir (Friedman, 1968: 1-17). Bu çerçevede enflasyon, ekonomik dengenin korunması açısından kritik bir unsur olup, etkin bir şekilde yönetilmesi gereken dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Özellikle küreselleşme ve uluslararası göç hareketlerinin hız kazandığı günümüz koşullarında, enflasyonla mücadelede hem talep yönlü hem de maliyet yönlü faktörlerin dikkate alınması; uygun para ve maliye politikalarının eşgüdüm içinde uygulanarak fiyat istikrarının sağlanması büyük önem taşımaktadır.

6.İşsizlik

İşsizlik, iktisadi ve sosyal açıdan birey ve toplumlar üzerinde önemli etkilere sahip bir ekonomik olgudur. En genel anlamda işsizlik, çalışabilecek düzeyde olan bireylerin iş aramasına rağmen iş bulamaması olarak ifade edilebilir (Blanchard ve Johnson, 2013). Bir ülkenin ekonomik durumuna bakıldığında en önemli parametrelerden biri işsizlik olarak görülür. İşsizlik genelde ülkelerin içinde bulundukları iktisadi döngülerle hareket etmektedir. Ekonomik durgunluğun olduğu dönemlerde işsizlik artmakta, ekonomik büyümenin yaşandığı zamanlarda da düşüş eğilimi sergilemektedir (Mankiw, 2020). Böylelikle işsizlik hem bireyleri hem de devletlerin ekonomik politikalarını da etkileyebilen temel ekonomik göstergeler arasındadır.

İşsizlik birey ve toplum üzerinde ekonomik, psikolojik ve sosyal etkilere sahiptir. İşsiz kalan bireyler sürekli gelir elde etme durumunu kaybetmektedir. Bundan dolayı

temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeye gelebilir ve nihayetinde yoksulluk olgusuna maruz kalabilirler (Layard, 2005). Uzun süre işsiz kalmış bireyler mesleki yeteneklerini kaybedebilir ve bu nedenle iş gücü piyasasına dönmeleri zorlaşabilmektedir. İşsizliğin psikolojik yansımalarına bakıldığında; stres, depresyon ve özgüven zedelenmesi gibi bireyler üzerinde yıkıcı etkilere sahiptir (Clark ve Oswald, 1994: 648-659). Bununla birlikte işsizliğin yüksek düzeyde seyrettiği ülkelerde suç oranlarında artış ve sosyal çürüme görülebilmektedir.

Göç hareketleri ile işsizlik oranı arasındaki ilişki günümüz itibarıyla sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, aynı zamanda gelişmiş ülkelerin de önemli bir sorunu olarak hem teori hem de uygulama alanında dikkate değer bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Devletler, işsizlikle mücadele etmek amacıyla çeşitli politika araçları geliştirmektedir. Bu politikalar genel olarak eğitim, istihdam teşvikleri ve makroekonomik müdahaleler olmak üzere üç ana başlık altında incelenebilir. Yapısal işsizlikle mücadelede, bireylerin iş gücü piyasasının değişen ihtiyaçlarına uygun beceriler kazanmasını sağlamak amacıyla mesleki eğitim programları uygulanmaktadır. Özellikle teknolojik dönüşümün hızlandığı günümüzde, iş gücünün dijital beceriler ve teknik yetkinlikler kazanması kritik bir öneme sahiptir. Döngüsel işsizlikle mücadelede ise genişletici maliye ve para politikaları ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda devlet harcamalarının artırılması, altyapı projelerinin desteklenmesi ve genişleyici para politikaları aracılığıyla faiz oranlarının düşürülmesi, toplam talebi canlandırarak işsizliğin azaltılmasına katkı sağlamaktadır (Keynes, 1936). İşsizlik yalnızca ekonomik bir sorun olmanın ötesinde, bireylerin yaşam kalitesini, sosyal uyumu ve genel ekonomik istikrarı doğrudan etkileyen çok boyutlu bir mesele olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, etkin işsizlik politikalarının geliştirilmesi, bireylerin istihdama erişimini kolaylaştıracak yapısal adımların atılması ve ekonomik büyümeyi destekleyen sürdürülebilir çözümlerin üretilmesi, uzun vadede işsizlik oranlarının

kontrol altına alınmasına önemli katkılar sunacaktır.

Göç ve işsizlik, iktisadi ve sosyal yapıyı etkileyen iki önemli dinamik unsurdur. Göçlerin iş gücü piyasalarında önemli etkilerinin olduğu ve işsizlik seviyeleri üzerinde etkinliği yadsınamaz bir gerçekliktir (Borjas, 2017). Göçmenler, gittikleri yeni yerleşim alanlarında iş arayışına girerek ve iş bulmaları durumunda, yerel halk arasında işsizliğin artmasına neden olabilmektedir. Her ne kadar bu durum bazı olumsuzluklar barındırsa da, göçmenler düşük maliyetle çalışarak iş gücü ihtiyacını karşılamakta ve iktisadi büyümeye katkı sunabilmektedir (Card, 2009: 1-21). Böylelikle göç ve işsizlik arasında ilişki incelendiğinde sadece kısa vadeli etkiler değil, aynı zamanda uzun dönemli iktisadi dönüşümler de ele alınmalıdır.

Bir ülkenin kişi başına gelir seviyesi yükseldikçe genellikle yerli işçiler, çalışma şartları tehlikeli ve ağır olan işlere rağbet etmemektedirler. Bu iş kollarındaki açıkları yabancı işçiler doldurmaktadır. Yabancı işçiler ne ölçüde nitelikli olurlarsa ev sahibi ülkenin kazancı da aynı oranda artmaktadır. Göçmen yoğunluğunun fazla olduğu yerleşim alanlarında, düşük vasıflı işçiler arasında yaşanan rekabet işsizlik oranlarını artırabilmektedir. Göç edenlerin yerel işçiler karşısında daha ucuza çalışması, yerel işçileri de daha düşük ücretler almaya zorlayabilir ya da iş alanından tamamen dışlayabilir (Dustmann vd., 2016: 145-173). Aynı zamanda göçün sektörel alanlarda etkileri farklıdır. Göç edenler bazı sektörlerde iş gücü açığını kapatarak üretim kapasitesini artırırken, bazı sektörlerde de yerel çalışanların işsiz kalmasına neden olabilmektedir. Ayrıca uzun dönemde göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerinden kaynaklı yeni iş alanları oluşturmaları kaçınılmazdır (Friedberg ve Hunt, 1995: 23-44).

Göç ve işsizlik arasındaki ilişki politika yapıcılarının ülkelerinde uyguladıkları iktisadi, sosyal ve göç politikaları ile yakından ilgilidir. Göç politikası ne kadar etkili ve verimliyse, göçmenlerin entegrasyonu ve işsizlik oranının düşmesi o kadar etkili olacaktır (Peri, 2016:

3-30). Ev sahibi ülkelerde işsizlik yüksek ve şirketler iş pozisyonlarını doldurmada sıkıntı yaşamıyorlarsa, bu ülkelerde göçmen ve mültecilerin emek piyasasına giriş yapmaları ülkede işsizliği artırarak ortalama ücret seviyesinin aşağı inmesine sebep olurken aynı zamanda kayıt dışı işsizlik de ortaya çıkarmaktadır. Özellikle dil öğrenme ve mesleki eğitim göçmenlerin entegrasyonunu kolaylaştırarak, yerel iş gücü ile rekabet edebilme düzeyini arttıracaktır. Göç ve işsizlik arasındaki ilişkinin sonuçları açısından olumlu veya olumsuz olması tamamen bu sürecin nasıl yönetildiği ile ilgilidir. Sürecin iyi yönetilmesiyle iktisadi büyüme ve istihdam alanında önemli katkılar meydana gelebilecektir.

7. Gelir Dağılımı

Gelir dağılımı, bir ülkede üretilen gelirin birey ve hanelere nasıl bölündüğünü açıklayan önemli bir ekonomik parametredir (Piketty, 2014). Toplumun huzuru ve iktisadi istikrarın devamlılığı adil ve dengeli bir gelir dağılımı ile mümkündür. Küresel dünyada gelir adaletsizliği giderek artan ve çözülmesi imkansıza yakın bir sorun haline dönüşmüştür. Bu adaletsizlik hem bireyler hem de toplumlar açısından iktisadi büyüme, refah, sosyal adalet gibi unsurları belirleyici konumdadır (Stiglitz, 2012).

Tablo 2. Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki Karşılıklı Etkileşim

Gelir Dağılımı Türü	Bağlantılı Olduğu Diğer Dağılım Türleri	Etkileşim Yönü
Kişisel Gelir Dağılımı	Bölgesel, Fonksiyonel, Sektörel	Çift yönlü etkileşim
Bölgesel Gelir Dağılımı	Kişisel, Fonksiyonel, Sektörel	Çift yönlü etkileşim
Fonksiyonel Gelir Dağılımı	Bölgesel, Sektörel	Çift yönlü etkileşim
Sektörel Gelir Dağılımı	Fonksiyonel, Bölgesel, Kişisel	Çift yönlü etkileşim

Kaynak: Uysal, 2007: 255.

Tablo 2, gelir dağılımı türleri arasındaki karşılıklı ilişkileri ortaya koymaktadır. Kişisel gelir dağılımı, bölgesel, fonksiyonel ve sektörel gelir dağılımı ile çift yönlü etkileşim içindedir. Fonksiyonel dağılım, üretim faktörlerinin gelirden aldığı payı; sektörel dağılım, gelirlerin ekonomik faaliyet alanlarına göre paylaşımını ifade eder. Bu yapı, gelir eşitsizliğinin çok boyutlu doğasını yansıtarak, bütüncül politika tasarımının gerekliliğine işaret etmektedir.

Gelir dağılımı üzerinde birçok iktisadi ve sosyal unsurun etkili olduğu bilinmektedir. Eğitim, istihdam, vergi sistemi ve sosyal politikalar gibi gelir eşitsizliğini ne düzeyde olduğunu belirleyen birçok faktör vardır (Atkinson, 2015). Eğitim seviyesi düşük olanların düşük ücret aldığı ve eğitim seviyesi yüksek olanların yüksek ücret aldığı bir ekonomik tabloda gelir eşitsizliğinin artması kaçınılmaz bir sonudur (Milanovic, 2016).

Gelir dağılımı ve vergi sistemi arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. Yüksek gelir gruplarından daha fazla vergi alınması gelir eşitsizliği azaltıcı bir unsur olacaktır (Saez ve Zucman, 2019). Ancak bu durumun tersi yaşanması gelir eşitsizliğini derinleştiren bir sonuca dönüşecektir. Aynı zamanda kayıt dışı ekonomi ve vergi kaçakçılığı da gelir eşitsizliğini derinleştirecektir.

Gelir eşitsizliği, bireylerin ekonomik ve sosyal yaşamlarını doğrudan etkilemektedir. Yüksek gelir eşitsizliği, yoksulluk oranlarının artmasına, sosyal hareketliliğin azalmasına ve toplumda fırsat eşitliğinin zayıflamasına yol açmaktadır (Wilkinson ve Pickett, 2009). Eşitsiz gelir dağılımı, bireylerin eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini sınırlandırarak toplumsal kalkınmanın önünde ciddi bir engel oluşturabilmektedir (OECD, 2011). Ayrıca, gelir adaletsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde sosyal huzursuzlukların, protesto hareketlerinin ve siyasi istikrarsızlıkların daha sık yaşandığı gözlemlenmektedir (Krugman, 2013). Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, aşırı gelir eşitsizliği, tüketici talebini ve yatırımcı güvenini zayıflatarak uzun vadeli ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik, geniş kitlelerin harcanabilir gelir seviyesini düşürdüğü için

toplam talebi baskılamakta ve ekonomik genişleme potansiyelini sınırlamaktadır.

Göç hareketlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkileri karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu iki kavram arasındaki ilişki iktisadi ve sosyal birçok unsurdan etkilenmektedir. Göçmenler genellikle geldikleri ülkelerde düşük ücretli işlerde çalışmaktadır. Göç edilen yerlerde bu durum devam etmekte ve iş gücü piyasasında rekabeti arttırıcı aktör haline gelebilmektedirler (Dustmann vd., 2016: 145-173). Bu durum düşük vasıflı işçiler arasında gelir eşitsizliğinin daha da bozulmasına sebep olabilmektedir. Yerel çalışanların göçmen işçilerden kaynaklı ücretleri baskılanırken, göçmen işçi ücretlerinden dolayı üretim maliyetlerinde düşüş oluşabilmektedir. Uzun dönemli tabloda göçmenlerin tüketim harcamaları ve iş gücüne katılımları iktisadi büyümeyi destekleyen unsurlar arasında yerini alacaktır (Peri, 2016: 3-30). Girişimci göçmenler yeni iş sahaları oluşturarak gelir dağılımında iyileştirici bir rol oynayabilir (Friedberg ve Hunt, 1995: 23-44). Aynı zamanda, kayıt dışı çalışma, sosyal yardımlara bağımlılık, entegrasyonun zayıf kalması gelir dağılımı üzerinde negatif sonuçlar doğurabilmektedir (Saez ve Zucman, 2019).

Göç ve gelir dağılımı ilişkisinde dengeli bir noktada durmak için gerekli ekonomik ve sosyal politikalar uygulamaya konmalıdır. Göçmen entegrasyonunun özellikle eğitim ve iş gücü alanında etkin bir şekilde yürütülmesi uzun dönemde gelir dağılımı üzerinde pozitif sonuçlar doğuracaktır (OECD, 2011). Yerel halk ve göçmenler için vergi politikaları, sosyal yardım programları ve eğitim yatırımları dengeli bir ekonomik yapının kurulmasına katkı sunacaktır (Wilkinson ve Pickett, 2009).

Gelir dağılımını iyileştirmek için devletler tarafından kullanılan birçok politika aracı vardır. Bunlar; sosyal yardımlar, asgari ücret düzenlemeleri, vergi sistemi, eğitim reformları gibi ekonomik dengesizliği azaltacak unsurlardır (Esping-Andersen, 1990). Eğitim yatırımları uzun dönemde bireylerin gelir seviyelerini arttırıcı bir mekanizmaya dönüşerek, gelir eşitsizliğini azaltmada etkili araçlardan biridir. Aynı zamanda sosyal

güvenlik araçları ve adil vergi sistemi de gelir dağılımı üzerinde iyileştirici etkiye sahiptir. Bununla birlikte iş gücü piyasasının daha dengeli bir duruma kavuşturulması dışlanmış grupların ve göçmenlerin ekonomik ve sosyal entegrasyonunu daha da kolaylaştırabilecektir.

Gelir dağılımındaki dengesizlik hem ekonomik hem de toplumsal bir sorundur. Toplum ve bireyin yaşam kalitesini etkileyen en önemli unsurların başında gelir dağılımı gelmektedir. Eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde iktisadi büyüme yavaşlayarak toplumsal karşılığı iyi olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Göç, gelir dağılımı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratabilen çok boyutlu bir süreçtir. Uygun politikalarla yönlendirilen bir göç yönetimi, göçmenlerin ekonomik büyümeye katkı sunmasını ve iş gücü piyasasının esnekliğini artırmasını mümkün kılabilir. Ancak, kayıt dışı istihdamın yaygınlaşması, sosyal hizmetlere aşırı bağımlılık ve entegrasyon politikalarındaki yetersizlikler, göçün gelir eşitsizliğini arttırıcı etkilerini beraberinde getirebilir. Bu nedenle, göçmenlerin iş gücü piyasasına etkin biçimde entegrasyonu sağlanmalı ve gelir dağılımını daha adil hale getirecek düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi açısından, göçmenler ile yerel halk arasındaki fırsat eşitsizliklerini azaltmaya yönelik stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda, uzun vadeli eğitim politikaları, istihdam teşvikleri ve kapsayıcı sosyal güvenlik reformları, hem yerel nüfusun hem de göçmenlerin ekonomik olanaklara eşit biçimde erişimini kolaylaştırarak, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin azaltılmasına katkı sunabilir.

8.Göç, Enflasyon, İşsizlik ve Gelir Dağılımı İlişkisi

Göç, işsizlik, enflasyon ve gelir dağılımı arasında ekonomik ve sosyal dengeler açısından çok yönlü bir ilişki mevcuttur. Göçün meydana gelmesiyle birlikte iş gücü piyasalarında önemli etkiler hissedilmektedir. Özellikle işsizlik ve enflasyon gibi ekonominin çok önemli iki unsurunun bu durumdan etkilenmesi kaçınılmazdır (Borjas, 2015). Göçmenlerin iş gücüne katılımı yeni

fırsatlarla birlikte yeni riskler de meydana getirmektedir. Ücret seviyeleri ve istihdam alanları etkinin en fazla görüldüğü alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmenlerin tüketim harcamaları enflasyonist bir baskı oluşturabilmekte veya düşük ücretle çalışmalarından kaynaklı enflasyonu baskılayabilme potansiyeline sahiptir (Saiz, 2007: 345-371).

Enflasyon, fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artışları ifade etmektedir. Bu açıdan göçmenlerin ekonomik faaliyetlere dahil olması arz ve talep yönlü enflasyona neden olabilmektedir. Göçmenlerin vasıfsız iş gücü olanları bazı sektörlerde düşük ücretlerde çalışarak, üretim maliyetlerini düşürmektedir. Böylelikle enflasyonun azalmasına katkı sunmuşlardır. Bununla birlikte göçmenlerin tüketim talebini artırıcı özelliklerinden kaynaklı konut, gıda ve sağlık gibi ekonominin önemli sektörlerinde fiyatları yukarı yönlü hareket ettirerek talep enflasyonuna neden olabilmektedirler (Clements vd., 2015).

Büyük göç hareketlerinin yaşandığı ülkelerde, konut talebindeki hızlı artış; hem kira hem de satılık ev fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır (Saiz, 2004: 345-371). Bu yukarı yönlü fiyat hareketliliği enflasyona neden olmaktadır. Aynı zamanda yoğun kamu harcamalarının göçün olduğu yerlerde artması bütçe açıklarına ve nihayetinde enflasyonun yükselmesine neden olmaktadır.

Göç hareketlerinin işsizlik ile arasındaki ilişkinin boyutunu ülkelerin iş gücü piyasasına uyguladığı politikalara göre değişiklik göstermektedir. Bazı çalışmalara göre, göçmenlerin iş gücü piyasasına katılımı ekonomik büyümeyi desteklemekte ve uzun dönemde işsizliği düşürücü etkiye sahip olduğu yönündedir (Chiswick ve Miller, 2009: 454-465). Buna karşın, düşük vasıflı işçiler arasında meydana gelecek rekabetten kaynaklı yerli işçiler iş gücü piyasasından dışlanarak kısa vadede işsizliği artırıcı negatif etkiye sahip olabilmektedir (Borjas, 2015).

İşgücü piyasası açısından iki farklı görüş bulunmaktadır (Kabaklarlı, 2016: 57):

1.Göçmenler yerli işçilerle ikame olarak çalışıyorsa, iş gücü arzını artırarak ücretlerin düşmesine ve işsizlik oranlarının artmasına neden olabilirler. Özellikle düşük vasıflı yerli işçiler, göçmenlerin işgücü piyasasında rekabet oluşturduğu sektörlerde iş bulmakta zorlanabilirler.

2.Göçmenler tamamlayıcı iş gücü olarak çalışıyorsa, genellikle yerli işçilerin çalışmak istemediği sektörlerde yer alarak üretim maliyetlerinin azalmasını ve vasıflı işçilerin daha yüksek ücret almasını sağlayabilirler.

Bu bağlamda, göçün işsizlik üzerindeki etkisi, iş gücü piyasasının yapısı, göçmenlerin beceri seviyeleri ve hükümetlerin entegrasyon politikalarına bağlı olarak farklılık gösterebilir.

Gelir dağılımı üzerinde göçün etkilerine bakıldığında, bu etkinin hem olumlu hem de olumsuz olabileceği süreçler mevcuttur. Göçmenlerin birçoğu düşük ücret seviyesinde çalışması gelir eşitsizliğini arttıran bir unsurdur. Bu durum yüksek gelir ve düşük gelire sahip kesimler arasında gelir eşitsizliğini arttırabilecektir (Autor, 2015: 3-30). Buna karşın göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerinin artışı ile yeni istihdam alanlarının oluşturması, uzun dönemde gelir eşitsizliği üzerinde pozitif etkiye sahip olacaktır (Docquier ve Rapoport, 2012: 681-730). Aynı zamanda göçmenlerin bulundukları ülkede kazandıklarını göç ettikleri ülkelere gönderdiklerinde yoksul kesimlerin gelir seviyesi artarak, küresel gelir eşitsizliğini azaltıcı bir sonuç ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte göçün olduğu ülkelerde istihdam alanında yaşanacak uyum sorunu gelir eşitsizliğini daha da arttırabilmektedir.

Enflasyon gelir dağılımını etkileyen en önemli unsurlardan bir tanesidir. Enflasyon artışı düşük gelirli hane ve bireylerin satın alma güçlerini azaltarak gelir eşitsizliğini arttıracaktır (Law ve Soon, 2020). Sabit gelirli kesimler bu süreçten en çok etkilenen kesimler olurken, yüksek gelirli gruplar bu süreçten neredeyse etkilenmemektedir. Kamu tarafından verilen sosyal yardımların enflasyon artışı üzerinde arttırılmaması düşük gelirli grupların yaşam kalitesini olumsuz etkileyecek ve gelir eşitsizliğini

derinleştirecektir. Enflasyon tasarruf sahiplerine etkisi göze çarpmaktadır. Finansal sistemlere erişmek yüksek maliyetler doğurduğu için, özellikle küçük yatırımcılar enflasyondan daha çok etkilenebilmektedir (Monnin, 2014).

Göç, enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı arasındaki ilişki düzeyi izlenen politikaların etkinliğine göre olumlu veya olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu açıdan yönetilebilir ve dengeli göç politikaların önemi uygulamada kendini göstermelidir. Bu doğrultuda önerilebilecek politikalar aşağıda sıralanmıştır:

1.Göçmenlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunun teşvik edilmesi: Mesleki eğitim ve dil kursları gibi programlar aracılığıyla göçmenlerin istihdam edilebilirliği artırılabilir.

2.Vergi politikalarının adil hale getirilmesi: Progresif vergilendirme ve vergi kaçakçılığıyla mücadele, gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde katkı sağlayabilir.

3.Enflasyonun kontrol altında tutulması: Merkez bankalarının para politikalarını etkin kullanarak fiyat istikrarını sağlaması, düşük gelirli kesimlerin alım gücünü koruyacaktır.

4.Sosyal politikaların güçlendirilmesi: Devlet destekli sosyal yardımlar ve asgari ücret politikalarının enflasyon karşısında yeterli düzeyde olması sağlanmalıdır.

5.Konut politikalarının iyileştirilmesi: Göçmenlerin yoğunlaştığı bölgelerde konut talebinin dengelenmesi için devlet destekli sosyal konut projeleri hayata geçirilebilir.

Göç, enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı arasındaki etkileşim gelişime açık ve çok boyutludur. Göçün iktisadi etkileri, ülkelerin istihdam yapısında, kamu politikalarına ve piyasadaki mevcut koşullara göre değişim göstermektedir. Göç hareketlerinin istikrarlı bir biçimde yürütülmesi ekonomik istikrar, gelir dağılımı eşitsizliği ve sürdürülebilir kalkınma açısından önem arz etmektedir.

Göçün makroekonomik etkilerini inceleyen çeşitli çalışmalar, farklı ülkeler ve dönemlerde farklı metodolojiler kullanarak önemli sonuçlara ulaşmıştır. Sareya vd., (2015),

1980-2010 döneminde Malezya üzerine yaptıkları çalışmada eşbütünleşme ve Granger nedensellik analizlerini kullanmış; uzun vadede göç ile istihdam oranı arasında anlamlı bir ilişki bulmuş, ancak kısa vadede herhangi bir nedensellik tespit edememiştir. Aslan ve Altınöz (2020), 1980-2013 yılları arasında ABD verilerini kullanarak ARDL yöntemiyle yaptıkları analizde, göçmen nüfusundaki artışın kısa vadede işsizlik oranı üzerinde etkili olmadığını, ancak uzun vadede işsizlik oranını %0,14 artırdığını ortaya koymuştur. Konuk vd., (2023) Türkiye üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, Johansen eşbütünleşme testi ve Granger nedensellik analizi uygulanmış; uzun vadede göç ile enflasyon dışındaki makroekonomik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler saptanırken, kısa vadede böyle bir ilişkiye rastlanmamıştır. Esposito vd., (2020), 1997-2016 döneminde 15 AB ülkesini kapsayan Panel Hata Düzeltme Modeli ile yaptıkları analizde, işgücü piyasasındaki rekabet nedeniyle göçe karşı oluşan olumsuz algıların çoğu zaman temelsiz olduğunu vurgulamıştır. Son olarak, Boubtane vd., (2013), 1980-2005 yılları arasında 22 OECD ülkesi verilerini kullanarak panel Granger nedensellik testi uygulamış ve göçün ev sahibi ülkelerdeki ekonomik büyüme ve işsizlik oranları üzerinde doğrudan nedensel bir etkisinin bulunmadığını ortaya koymuştur. Buna karşılık, bazı ülkelerde (örneğin Fransa, Norveç ve Birleşik Krallık) büyümenin göçe neden olduğu; Portekiz'de ise işsizliğin göçe olumsuz yönde neden olduğu saptanmıştır.

Literatürde yapılan çalışmalar bütüncül bir perspektifle incelendiğinde, göç olgusunun ekonomik, coğrafi, kurumsal ve kültürel boyutlarıyla farklı açılardan ele alındığı ve ulaşılan sonuçların inceleme alanına göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bu durum, göçün karmaşık ve çok boyutlu bir fenomen olmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik etkiler, iş gücü piyasası, ücret seviyeleri, işsizlik oranları ve enflasyon bağlamında analiz edilirken; coğrafi boyut, göçmenlerin mekânsal dağılımı, kentleşme dinamikleri ve bölgesel kalkınma süreçleri açısından değerlendirilmektedir. Kurumsal çalışmalar, göç politikalarının oluşturulması, devlet mekanizmalarının göçü nasıl yönettiği

ve entegrasyon süreçlerine odaklanırken, kültürel analizler, göçmenlerin topluma uyumu, kimlik dönüşümleri ve sosyokültürel etkileşimlere odaklanmaktadır.

Bu çerçevede, göçün etkileri konusunda hem teorik hem de ampirik analizlerde bir uzlaşıya varılamadığı görülmektedir. Teorik yaklaşımlar, göçün ekonomik büyümeyi ve iş gücü piyasasını nasıl etkilediği konusunda farklı sonuçlara ulaşırken, ampirik çalışmalar, kullanılan veri setleri, analiz yöntemleri ve araştırma kapsamına bağlı olarak farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Örneğin, bazı araştırmalar göçün ekonomik büyümeyi teşvik ettiğini ve iş gücü piyasasına olumlu katkılar sunduğunu savunurken, diğer çalışmalar özellikle düşük vasıflı işçiler için rekabeti artırarak işsizlik oranlarını yükseltebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, göçün etkilerini analiz ederken tek bir çerçeveden değerlendirmek yerine, ekonomik, coğrafi, kurumsal ve kültürel faktörleri birlikte ele alan disiplinler arası yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Göç olgusunun farklı boyutlarıyla ele alınması, daha kapsamlı ve tutarlı sonuçlara ulaşmayı sağlayabilir ve göç politikalarının etkin bir şekilde oluşturulmasına katkı sunabilir.

9.Sonuç

Bu çalışmada göçün enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı ile olan ilişkisi incelenerek; göç hareketlerinin makroekonomik dinamikler üzerinde olan etkileri geniş bir pencereden ele alınmıştır. Literatür taramaları ve ampirik bulgular üzerinden durum tespiti yapılmış; göçün iktisadi göstergeler üzerinde çok boyutlu birçok etkisinin olduğu ortaya konmuştur. Özellikle göç alan ülkelerin makroekonomik yapıları, iktisadi politikaları ve istihdam alanları açısından farklı sonuçlar doğurabileceği ifade edilmeye çalışılmıştır.

Göçün enflasyon üzerinde etkisinin arz ve talep unsurları açısından ortaya çıkmaktadır. Düşük vasıflı göçmenlerin istihdam alanında varlık göstermesi ile birlikte bazı sektörlerde ücretleri sınırlandırarak enflasyonun düşmesine yardımcı olabilmektedir. Buna karşın bu göçmen grubunun konut, gıda, sağlık ve birçok alanda talep artışına neden olarak fiyatların yükselmesine neden olabilmektedirler. Bu sonuçlar göçmen

nüfusunun gittikleri ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarından kaynaklı farklılık gösterebilmektedir. Göç ve işsizlik arasındaki etkileşim de benzer şekilde karmaşık bir yapıya sahiptir. Yapılan çalışmaların bir kısmı göçmenlerin ekonomik faaliyetleri canlandıracağı ve uzun vadede yeni istihdam alanları oluşturarak işsizliği azaltabileceği yönündedir. Buna karşın başka çalışmalarda; göçmenlerin düşük vasıflı yerli işçilerle rekabet oluşturarak yerel işçiler açısından işsizliği arttırabileceği ifade edilmiştir. Bu iki sonuçtan bağımsız olarak göçmenlerin istihdam alanında bir şekilde entegresi yapılarak, olası olumsuz etkileri en düşük seviyeye indirgenmesi gerekmektedir. Gelir dağılımı ve göç arasındaki ilişkiye bakıldığında, göçün gelir dağılımı üzerinde eşitsizliği hem arttırıcı hem de azaltıcı etkisinin olabileceği görülmektedir. Göçmenlerin genellikle daha düşük ücretlerde çalışması gelir dağılımı açısından eşitsizliği arttırıcı unsurlara sahiptir. Ancak uzun dönemli göçmenlerin özellikle girişimcilik faaliyetlerinden kaynaklı yeni istihdam alanları oluşturması gelir eşitsizliğini azaltabilecektir. Aynı zamanda göçmenlerin geldikleri ülkelere göndereceği dövizlerden kaynaklı yoksulluğun azalmasına katkı sağladıkları gözlenmektedir.

Göç, enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı arasındaki etkileşim dinamik ve çok boyutludur. Göçün ekonomik etkileri, kabul eden ülkelerin sosyal politikalarına, işgücü piyasasına ve ekonomik yapılarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bu nedenle, göç hareketlerinin dengeli bir şekilde yönetilmesi, işgücü piyasasına entegrasyonun sağlanması ve sürdürülebilir ekonomik politikaların hayata geçirilmesi, hem ekonomik istikrarın korunması hem de gelir dağılımındaki adaletsizliklerin azaltılması açısından kritik öneme sahiptir. Politika yapıcılarının, göç ve ekonomi arasındaki bu karmaşık ilişkileri dikkate alarak kapsamlı ve uzun vadeli stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Aslan, A. & Altınoğlu, B. (2020). The Relationship between Unemployment and Immigration with Linear and Nonlinear

- Causality Tests: Evidence from the United States. *Economic Journal of Emerging Markets*, 12(1), 13-24.
- Atkinson, A. B. (2015). *Inequality: What Can Be Done?* Harvard University Press.
- Autor, D. H. (2015). Why Are There Still So Many Jobs? The History and Future of Workplace Automation. *Journal of Economic Perspectives*, 29(3), 3-30.
- Blanchard, O., & Johnson, D. R. (2013). *Macroeconomics*. Pearson.
- Borjas, G. J. (2015). *Immigration Economics*. Harvard University Press.
- Borjas, G. J. (2017). *Labor Economics*. McGraw-Hill Education.
- Boubtane, E., Coulibaly, D., & Rault, C. (2013). Immigration, unemployment and GDP in the host country: Bootstrap panel Granger causality analysis on OECD countries. *Economic Modelling*, 33, 261-269.
- Boyd, M. (1989). Family and personal networks in international migration: Recent developments and new agendas. *International Migration Review*, 23(3), 638-670.
- Byerlee, D. (1974). Rural-urban migration in Africa: Theory, policy and research implications. *International Migration Review*, 8(4), 543-566.
- Card, D. (2009). Immigration and Inequality. *American Economic Review*, 99(2), 1-21.
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. J. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Macmillan International Higher Education.
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (2009). Earnings and Occupational Attainment among Immigrants. *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society*, 48(3), 454-465.
- Clark, A., & Oswald, A. J. (1994). Unhappiness and Unemployment. *The Economic Journal*, 104(424), 648-659.
- Clements, B., Coady, D., De Mooij, R., & Gupta, S. (2015). *Inequality and Fiscal Policy*. International Monetary Fund.
- Docquier, F., & Rapoport, H. (2012). Globalization, Brain Drain, and Development. *Journal of Economic Literature*, 50(3), 681-730.
- Dustmann, C., Frattini, T., & Preston, I. P. (2016). The Effect of Immigration along the Distribution of Wages. *The Review of Economic Studies*, 80(1), 145-173.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.
- Esposito, P., Collignon, S., & Scicchitano, S. (2020). The effect of immigration on unemployment in Europe: Does the core-periphery dualism matter? *Economic Modelling*, 84, 249-258.
- Friedberg, R. M., & Hunt, J. (1995). The Impact of Immigrants on Host Country Wages, Employment, and Growth. *Journal of Economic Perspectives*, 9(2), 23-44.
- Friedman, M. (1968). The Role of Monetary Policy. *American Economic Review*, 58(1), 1-17.
- Harris, J. R., & Todaro, M. P. (1970). Migration, unemployment and development: A two-sector analysis. *American Economic Review*, 60(1), 126-142.
- Kabaklarlı, E. (2016). Multeci Akımını Belirleyen Faktorlerin Makro Ekonomik Panel Veri Analizi (Ortadoğu ve Türkiye). *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(2), 56-60.
- Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. Macmillan.
- Kok, P. (1999). The definition of migration and its application: Making sense of recent South African census and survey data. *Southern African Journal of Demography*, 7(1), 19-30.
- Konuk, T., & Engin, C. (2023). Uluslararası Göçün İşsizlik ve Enflasyon Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 18(60), 291-317
- Krugman, P. (2013). *End This Depression Now!* W. W. Norton & Company.
- Labonte, M. (2011). *Inflation: causes, costs, and current status*. Congressional Research Service, Library of Congress. July 26, p.1

- Law, C. H. & Soon, S. V. (2020). The impact of inflation on income inequality: the role of institutional quality. *Applied Economics Letters*, 27(21), 1735-1738.
- Layard, R. (2005). Happiness: Lessons from a New Science. *Penguin*, 84(6)
- Mankiw, N. G. (2020). *Macroeconomics*. Worth Publishers.
- Mankiw, N. G. (2020). *Principles of Economics*. Cengage Learning.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Milanovic, B. (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Harvard University Press.
- Monnin, P. (2014). *Inflation and income inequality in developed economies*. CEP Working Paper Series.
- OECD. (2011). *Divided We Stand: Why Inequality Keeps Rising*. OECD Publishing.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme Ve Kentsel Değişme*, Bursa: Ekim Kitabevi.
- Peri, G. (2016). Immigrants, Productivity, and Labor Markets. *Journal of Economic Perspectives*, 30(4), 3-30.
- Peterson, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Harvard University Press.
- Saez, E., & Zucman, G. (2019). *The Triumph of Injustice: How the Rich Dodge Taxes and How to Make Them Pay*. W. W. Norton & Company.
- Saiz, A. (2007). Immigration and Housing Rents in American Cities. *Journal of Urban Economics*, 61(2), 345-371.
- Sareya, B., Mansur, K. & Mahmud, R. (2015). Immigration and Employment Rate: A Case Study in Oil Palm Sabah Plantation Sector. *Malysian Journal of Business and Economics*, 2(1), 45-61.
- Stiglitz, J. E. (2012). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. W. W. Norton & Company.
- Tilly C. (2011). The Impact of the Economic Crisis on International Migration: A Review. *Work, Employment & Society, British Sociological Association*, 25(4), 675-692.
- Uysal, Y. (2007). Gelir dağılımı türleri arasındaki ilişkiler bağlamında gelir dağılımının düzenlenmesine yönelik öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 248-292.
- Wallerstein, I. (1974). The modern world-system: Capitalist agriculture and the origins of the European world-economy in the sixteenth century. Academic Press.
- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2009). *The Spirit Level: Why More Equal Societies Almost Always Do Better*. Allen Lane.
- Williams, A. M., & Baláz, V. (2012). Migration, Risk, and Uncertainty: Theoretical Perspectives. *Population, Space and Place*, 18(2), 167-180.
- Yılmaz, A. (2014). *Uluslararası göç çeşitleri, nedenleri ve etkileri*. Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(2), 3-11.

Araştırma Makalesi • Research Article

Kimlik ve ASEAN: ‘Biz’ Olma Yolunda Engeller

Identity and ASEAN: Obstacles on the Road to Becoming 'Us'

Süleyman TEMİZ^{a*}

^aDoç. Dr., Iğdır Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Iğdır/Türkiye. ORCID:0000-0002-4439-4035

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 18.12.2024

Kabul tarihi: 13.06.2025

Anahtar Kelimeler: ASEAN, Güneydoğu Asya, Kimlik, Birlik, Aidiyet.

ÖZET

ASEAN içinde ortak bir kimlik meydana getirmeye yönelik çalışmalar, birliğin temel normları olan sürdürülebilir barış, güvenlik ve müdahale etmeme politikaları bağlamında önemli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Birbirinden birçok yönden farklı olan üye devletleri arasında aidiyet duygusunu geliştirmeyi amaçlayan ASEAN, iç işlerine karışmama ilkesi nedeniyle derin bir entegrasyon ve kolektif kimlik oluşumu konularında engellerle karşılaşmaktadır. Bölge devletlerinin egemenliğe öncelik veren bu bakış açısı, ortak eylem gerektiren bölgesel meselelerin ele alınmasında isteksizliğe neden olmakta, bu ise ortak bir kimliğin tesisinde sorun teşkil etmektedir. Bölge devletleri arasında bölgeselcilğe karşı yükselen milliyetçi politikalar ve süregelen ikili-bölgesel anlaşmazlıklar, ortak bir ASEAN kimliği geliştirme çabalarına zarar vermektedir. Bölge insanı ASEAN'ın hedeflerinden habersizdir ve bu da uyumlu bir ortak kimlik ve bölgesel aidiyet için gerekli olan kolektif biz duygusunun oluşumunu etkilemektedir. Bu çalışmada ASEAN, normları aracılığıyla birlik için çabalarırken, ulusal çıkarların, tarihi mirasın ve vatandaşları arasındaki farklı bilinç düzeylerinin Güneydoğu Asya'da “biz” olma yolunda ortaya çıkardığı engeller ve bunların çözüm yolları, değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 18.12.2024

Accepted: 13.06.2025

Keywords: ASEAN, Southeast Asia, Identity, Unity, Belonging.

ABSTRACT

The efforts of forging a common identity within ASEAN face tremendous challenges within the context of the association's core norms related to sustainable peace, security, and non-interference. ASEAN, aiming for a member-state belonging which is sharply different in so many dimensions, faces barriers for deep integration and collective identity formation in view of its principle of non-interference. This sovereignty prioritizing perspective of the regional states has resulted in a reluctance to address regional issues that require joint action, which in turn poses a problem for the establishment of a common identity. The rise of nationalist politics and ongoing bilateral-regional disputes among the states of the region in the face of regionalism undermine efforts to develop a common ASEAN identity. This fact of regional unawareness about ASEAN's goals hinders the creation of a collective sense of self for a cohesive common identity and regional belonging. This paper will

* Sorumlu yazar / Corresponding Author.

e-posta: suleyman.temiz@igdir.edu.tr

Atif: Temiz, S. (2025). Kimlik ve ASEAN: ‘Biz’ Olma Yolunda Engeller, *Journal of Economics and Political Sciences*, 5(1), 36-45

explore how national interests, historical heritage, and unequal consciousness on the part of its people impede the development of Southeast Asia into a “we”, and how such hindrances may be surmounted as ASEAN seeks unity under its norms.

1. Giriş

ASEAN'ın 1967 yılında kurulmasının ardından bölgesel birlik adına çok sayıda adım atıldı. Ancak bunların en ilgi çekenini “Tek Vizyon, Tek Kimlik, Tek Topluluk” sloganının kabul edilmesi idi. Bu sloganın gerçek anlamda değer verilen bir hedef olarak kabul edildiğini ifade etmek mümkündür. Aslında bu slogan, ASEAN'ın en büyük sorununa da işaret etmektedir ve ASEAN'da eksikliği en fazla hissedilen bir temaya vurgu yapmaktadır. Bu slogan, Aralık 2005'te Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da düzenlenen ASEAN Zirvesi'nin ana temasıydı. Zirvede ise ASEAN liderleri, ASEAN Şartı'nın hazırlanmasına yönelik Kuala Lumpur Deklarasyonu'nu imzaladılar. ASEAN Şartı'nın kabul edilmesiyle birlikte “*Tek Vizyon, Tek Kimlik, Tek Topluluk*” sloganı, teşkilatın resmi ideolojisi haline geldi ve tüm resmi yayınlarda, afişlerde ve etkinliklerde yer aldı.

Ancak bu sloganın her bir kelimesi yani “vizyon”, “kimlik” ve “topluluk”, farklı bir ağırlık ve değişen görev ve sorumlulukları ifade etmektedir. Bu durumda bir vizyon üzerinde anlaşmak, gerçek bir kolektif kimlik ve topluluk oluşturmaktan daha kolaydır. Bir vizyon belirlemek, yalnızca elitlerin güdümündeki anlaşmaların veya ortaklıkların bir sonucu olabilmektedir. Buna karşın bir kimlik ve topluluk inşa etmek daha fazla halk katılımını, kabullenmeyi ve içselleştirmeyi gerektirir.

Bu çalışma ASEAN birliği çerçevesinde kimlik ve topluluk arasındaki ilişkiyi basit örneklerle ele almakta ve incelemektedir. Ortak kimlik fikrinin ASEAN'ın resmi belgelerinde sadece ifade edilip edilmediğini değerlendirerek bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmada daha sonra belirtileceği üzere ASEAN'ın ortak kimliği, örgütün resmi belgelerinin çok ötesine geçmiştir ve geleceğe dair devamlılık konusunda da endişelere neden olmaktadır. Bu ortak kimlik duygusu, ağırlıklı olarak ASEAN'ın elitleri arasında mevcuttur, ancak anlaşılacağı üzere esas sorun bu ortak kimlik meselesinin veya ‘biz’ algısının mevcut bölge halkları arasında ne kadar kabul gördüğü veya görmediğidir.

2. Uygulanabilir Ortak Kimlik

1967 yılında hükümetler arası serbest bir organizasyon olarak kurulan ASEAN, günümüzde 2008 yılında yürürlüğe giren bir tüzüğe tabidir. ASEAN, kurucu üyelerinin hedeflerini gerçekleştirmek için tesis edilmiş bölgesel bir birliktir. Üye devletlerin kendi içlerindeki çatışmalar ve dış müdahalelerle meşgul olmak zorunda kalmadan, ekonomik kalkınma sağlayabilecekleri barışçıl bir bölge tesis etmek esas maksat olarak kabul edildi. Esasında bu durum tüm imzacı devletlerin ortak beklentisiydi. İlk olarak kurucuların zihinlerinde şekillendirdikleri ASEAN'ın amacı iç meseleleri ele almak, ayrıca üye devletlerin mevcut rejimlerini, ekonomik kalkınmalarını ve ulus inşalarını destekleyecek elverişli bir bölgesel ortam meydana getirmektir. ASEAN'ı 1967 yılında kuran Bangkok Deklarasyonu, bu hedeflerin ana hatlarını oluşturdu. Bangkok Deklarasyonu'nda ASEAN'ın amacı, adalet ve hukukun üstünlüğüne saygı ve Birleşmiş Milletler Şartı'nın ilkelerine bağlılık yoluyla bölgesel barış ve istikrarı teşvik etmek olarak ifade edildi (Temiz, 2024). Bu amaç, ASEAN liderlerinin dostane bir jeopolitik ortam sağlama arzusunun da bir yansımasıydı. Zira kurulduğu dönem incelenecek olursa ASEAN bölgesinin son derece büyük zorluklar yaşadığı anlaşılacaktır.

1976 yılında ASEAN, Güneydoğu Asya ülkeleri arasında yasal olarak bağlayıcı bir devletlerarası davranış kodu olarak Dostluk ve İşbirliği Anlaşması'nı (TAC) kabul etmiştir. Bangkok Deklarasyonu'ndaki bölgesel entegrasyona yönelik idealist taahhüde rağmen ASEAN'ın kurucularından ve Singapur Dışişleri eski Bakanı Rajaratnam, 1992'de ASEAN'ın “ideal bir bölgeselcilik inancından ziyade korkudan” kurulduğunu da ifade etmiştir (Acharya ve Layug, 2012). Rajaratnam'ın açıklaması, Karl Deutsch'un devletlerin bölgesel entegrasyon güdülerine ilişkin teziyle son derece uyumluydu. Zira Deutsch, devletlerin savaş ve anarşiden kaçınmak için bütünleştiğini savunmaktadır (Deutsch vd., 1957: 7). Bununla birlikte ASEAN'ın kuruluşu sırasında güvenlik işbirliğinden bilinçli olarak bahsedilmemişti.

Güvenlik işbirliği, ASEAN'ın 1997 yılında Kuala Lumpur'da düzenlenen otuzuncu yıldönümünde resmi anlatıda ortaya çıkmıştır. Kuala Lumpur'da ASEAN liderleri "ASEAN Vizyon 2020" olarak adlandırılan bir ASEAN vizyonu belirlediler. Bu vizyon, ASEAN'ı dışa dönük, barış, istikrar ve refah içinde yaşayan, ortaklık ve dinamik kalkınma içinde birbirine bağlı ve duyarlı toplumlar tesis etme gayreti içerisinde olan Güneydoğu Asya uluslarının bir uyumu olarak değerlendirmiştir. Aynı zamanda bu vizyon belgesinde yer alan "topluluk" kelimesi de ASEAN belgeleri içerisinde ilk kez kullanılmıştır (ASEAN, 2012c).

Zaman içinde ASEAN Topluluğu fikri somutlaştıkça, ASEAN bilinçli olarak daha derin ve daha geniş bir entegrasyona doğru ilerlemeye başladı. ASEAN Topluluğu'na doğru geçiş, 2003 yılında Bali'de düzenlenen dokuzuncu ASEAN Zirvesi'nde başlatıldı ve üç sütun ortaya kondu. Bunlar; Siyasi-Güvenlik Topluluğu, Ekonomik Topluluk ve Sosyo-Kültürel Topluluk olarak belirlendi. Entegrasyona yönelik bir sonraki önemli adım ise 2007 yılında ASEAN liderlerinin ASEAN Şartı'nı imzalamasıyla gerçekleşmiştir. ASEAN Şartı'nın imzalanması, birliğin bölgedeki ve dünya sahnesindeki rolünü sağlamlaştırması için yeni bir ivme de kazandırmıştır. ASEAN Şartı, bölgesel normları ve üye devletlerin taahhütlerini kodifiye etti. Ayrıca, ASEAN'ı kurallara dayalı bir örgüt olarak tanımlamış, örgütü tüzel bir kişilik haline getirmiş ve "topluluk" inşa etmek için bir temel de oluşturmuştur.

Ocak 2007'de Filipinler'in Cebu kentinde düzenlenen ASEAN Zirvesi sırasında ise ASEAN liderleri 2015 yılına kadar bölgesel entegrasyonun sağlanması konusunda süreci hızlandırma kararı aldı. Entegrasyon sürecinde ilerlemenin kamuoyuna açıklanan gerekçesi ise ASEAN'ın merkeziliğini pekiştirmek ve ASEAN'ın bölgenin sürekli gelişen yönetim mimarisinde itici güç olarak kalmasını sağlamak olarak ifade edildi.

3. Topluluk Oluşumunda Kimliğin Rolü

Kolektif kimlik, dirençli bir topluluk oluşturmanın en önemli bileşenlerinden biridir. Kolektif kimlik ve topluluk oluşumu arasındaki bağ, Deutsch tarafından ilişkilendirilmiştir (Deutsch vd., 1957). Deutsch'un bakış açısı Soğuk Savaş

bağlamında güvenlik topluluğu oluşumuna odaklanmış ve güvenlik topluluğunu "bütünleşmiş bir grup insan" olarak tanımlamıştır. Ancak entegrasyon durumuna ulaşmadan önce, bu insanların en azından bir konuda anlaşmaları gereken bir topluluk duygusuna erişmeleri gerekmektedir. Bu şekilde her potansiyel soruna karşı barışçıl bir çözüm bulunabilirdi. Deutsch'un çerçevesi, siyasi entegrasyonun öncülü olarak sosyal asimilasyonun önemini de vurgulamaktaydı. İlgili insan toplulukları arasında yeterli düzeyde sosyal homojenlik sağlanmadan siyasi entegrasyonun gerçekleşemeyeceğini savunmakta ve bunu çeşitli sosyal değişkenler aracılığıyla tanımlamaktaydı. Deutsch'un bu analizi, başarılı siyasi entegrasyonun temelde kolektif karar alma ve yönetim yeteneğine sahip uyumlu bir topluluk sağlayan sosyal süreçlere dayandığının altını çizmekteydi. Bugün bile bu kimlik kavramı konstrüktivist teorinin temelini oluşturmaktadır. Bu ekolden gelen Alexander Wendt, kolektif kimlik oluşumu üzerine yaptığı araştırmada kimliklerin çıkarları ve eylemleri tanımladığını ileri sürmüştür (Wendt, 1994: 385). Wendt, kimlik ve çıkarların oluşumunun yoğun etkileşimle şekillendiğini de savunmuştur. Bu şekilde en sonunda bu etkileşim işbirliğine, işbirliği de bir topluluğa dönüşecektir (Wendt, 1994: 390). Başka bir deyişle, ortak kimliğin oluşumundan önce devletler arasında yoğun bir etkileşim ve işbirliği olması gerekmektedir. Daha sonra ortak kimliğin ve aidiyetin giderek daha belirgin olması, devletler arasındaki yoğun işbirliğinin bir topluluğa dönüşmesine yardımcı olabilir.

Bu bağlamda kimlik ve topluluk oluşumunun doğrusal yörüngesi göz önüne alındığında, ASEAN'ın elli yedi yıllık yoğun etkileşim ve işbirliğinin, en sonunda bir topluluk oluşturmaya yardımcı olacak kadar güçlü bir ortak kimlik duygusu geliştirip geliştirmediği de merak konusu olmaktadır. Devletler arasında yukarıda bahsedilen yoğun etkileşim ve işbirliğinin yanı sıra ortak kimlik oluşumunun bir başka kaynağı daha vardır. Birçok konstrüktivist, topluluk üyeleri arasında "biz duygusunu" üretebilecek kimliğin şekillenmesinden, normların sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Acharya, ASEAN'ın devletlerarası ilişkilerini düzenleyen ortak normların bu ülkelerin ortak kimliğini oluşturduğunu ve bir topluluk

duygusu tesisine yardımcı olduğunu savunmaktadır (Acharya, 2001). Bu bağlamda, ASEAN normları olarak adlandırılan ilkeleri ve ASEAN üyesi devletlerin bu ilkeleri nasıl içselleştirdiklerini ve bunlara nasıl bağlı kaldıklarını belirlemek de önem arz etmektedir.

Ortak ASEAN kimliğine ve topluluk oluşumuna ilişkin daha detaylı bir analize geçmeden önce “topluluk” kavramını ele almak önemlidir. Belirtilmelidir ki toplum, topluluktan farklıdır. Her iki kavram da insan etkileşimi ve organizasyonunun farklı yönlerini temsil ettiğinden, toplum ve topluluk arasındaki ayrımları anlamak önemlidir. Toplum, ortak bir bölgeyi ve kültürü paylaşan, birbirleriyle etkileşim halinde olan büyük bir bireyler grubudur. Çeşitli toplulukları kapsar ve farklı insan grupları arasında karmaşık bir ilişkiler ağı ile karakterize edilir. Topluluk ise belirli bir coğrafi bölgede birlikte yaşayan ve ortak ilgi alanlarını, inançları veya özellikleri paylaşan daha küçük bir insan grubunu ifade eder. Bir topluluğun üyeleri tipik olarak daha yakın etkileşimlere ve duygusal bağlara sahip olabilir. Ayrıca toplum heterojendir; çeşitli kültürlere, inançlara ve bakış açlarına sahip çok sayıda topluluktan oluşur. Bunun aksine, bir topluluk daha homojendir ve üyeleri benzer özellikleri ve değerleri paylaşmaktadır. Topluluklar genellikle toplumlardan daha küçüktür. Bir topluluk,

bir mahalle veya köy kadar küçük olabilirken, toplum birden fazla topluluk da dahil olmak üzere daha büyük nüfusları kapsar.

Toplumda etkileşimler genellikle iş veya sosyal ağlara dayalı olarak gerçekleşir ve derin duygusal bağlantılardan yoksun olabilir. Buna karşılık bir topluluk içindeki etkileşimlerde üyeler, ortak deneyimleri ve duyguları paylaştığı için tipik olarak daha kişisel ve duygusal olarak yönlendirilebilir. Toplumda iletişim daha resmi ve gönüllü olabilirken, topluluklarda gayri resmi olma ve ortak ilgi alanlarına veya duygusal bağlara dayanma eğilimindedir. Bir topluluk, üyelerinin birlikte ikamet ettiği belirli coğrafi sınırlarla tanımlanır. Toplum böyle bir yerellik gerektirmez; fiziksel sınırlamalar olmaksızın daha geniş alanlarda var olabilir. Topluluklarda, bireyler genellikle grubun işleyişine katkıda bulunan birden fazla rol oynarlar (örneğin, komşuların birbirine yardım etmesi gibi). Toplumlarda bireyler, kişiler arası ilişkilerden ziyade örgütsel amaçlara hizmet eden daha tanımlanmış rollere sahip olabilirler. Topluluklar tipik olarak üyeler arasında bir aidiyet ve karşılıklı destek duygusunu teşvik eder. Topluluklar ise büyüklükleri ve çeşitlilikleri nedeniyle bu düzeyde bir uyumdan yoksun olabilirler.

Tablo 1: *Toplum ve Topluluk Arasındaki Farklar*

	Toplum	Topluluk
Tanım	Farklı etkileşimlere sahip büyük grup	Ortak ilgi alanlarına sahip küçük grup
Oluşum	Heterojen (çeşitli kültürler)	Homojen (benzer özellikler)
Boyut	Daha Büyük	Daha Küçük
Etkileşim	Genellikle resmi ve ağ tabanlı	Kişisel ve duygusal odaklı
Coğrafi Sınırlar	Tanımlanmamıştır; geniş alanları kapsayabilir	Belirli bir bölgeye göre tanımlanmıştır
Bireylerin Rolü	Kurum içinde tanımlanmış roller	Uyuma katkıda bulunan çoklu roller
Bütünleşme	Çeşitlilik nedeniyle daha az bütünleşme	Güçlü aidiyet duygusu

Kaynak: *Tonnies ve Loomis (1999).*

Toplum, kişisel çıkar hesaplarına dayanmaktadır. Buna karşın topluluk ise geleneklerden ve ortak değerlerden oluşan bir gönül bağı ile karakterize edilmiştir. Buna göre toplum, karşılıklı çıkar uyumları üzerinden rasyonel düzenlemelerle daha çok ilgilidir. Ayrıca aktörlerin davranışlarını ve etkileşimlerini yöneten sözleşmeler yapmalarına olanak tanıyan bir tür paylaşılan değerlere de dayanır. Buna karşın bir topluluğun kendini diğerlerinden ayıran özelliği ise bir 'biz' duygusu oluşturarak birlikte aidiyet hissetmesi ile ilgili bir durumdur. Ayrıca aidiyet duygusu olmadan bir topluluk tesisi de mümkün olamaz (Buzan, 2004: 74).

Bir topluluk oluşturmak için kimliğin bir toplum içinde ne ölçüde yerleşik olması gerektiği de önemli bir sorudur. Ayrıca kolektif kimlik bir topluluğun oluşumunu da ne derece etkileyebilmektedir? Avrupa halklarının ve kamuoyunun entegrasyon sürecini etkilemedeki rolü son derece önemlidir. Üye ülkelerdeki kamuoyları, ülkelerinin Avrupa Topluluğu'na (AT) entegrasyonunu olumlu bir şekilde etkilemiştir. Bu bağlamda Avrupa'daki entegrasyon sürecinde AT üyesi ülkelerin vatandaşları, aralarındaki kimlik sorununa dikkat çekmektedir (McLaren, 2006). Bu nedenle ASEAN üye devletlerinin hükümetleri, entegrasyon sürecini tehlikeye atmak istemiyorlarsa kendi kamuoyunun görüşlerini dikkate de almalıdır. Aksi takdirde tüm bu süreç sadece elit bir sınıf arasında ütöpik bir düşünceden öteye gidemeyecektir.

4. Kolektif Kimlik ve ASEAN

Bu değerlendirmeler ışığında ASEAN'ın nasıl bir topluluk oluşturma yörüngesinde yol izlediği de önemli bir konudur. 1967 yılında ASEAN'ın kurucuları, bölgesel kimlikleri hakkında sadece mütevazı bir fikre sahipti (Acharya, 2001: 28). Bununla birlikte, bölgesel işbirliği yoluyla ortak bir kimlik geliştirmeyi de değerlendirmişlerdi. Dolayısıyla o dönemde ASEAN, bölgesel bir kimlik meydana getirmenin bir yolu olarak da görülmekteydi. Belki de bu kurumsal yapı, ellerindeki tek güçlü seçenektir. Zira SEATO'nun işlevsizliği ve ABD yönetiminin bu yapı altında bölgede yaptığı saldırı ve şiddet olayları devam ediyordu. Aynı zamanda SEATO, bölgeye yabancıydı. Bölge içerisinde doğmuş bir teşkilat değildi ve Amerikan

emperyalizmini yansıtıyordu (Temiz, 2019). Bir diğer bölgesel teşkilat olan Maphilindo ise bu geniş çerçeveyi yansıtmaktan acizdi. Maphilindo ise Malay fikri çerçevesinde tesis edilmişti ve bölge ülkeleri içerisinde sadece Endonezya, Malezya ve Filipinler ile sınırlıydı. Bu nedenle gerçek anlamda bölgesel olan ve bölge ülkelerinin iyi niyetlerini yansıtan ciddi ve emperyalist olmayan bir teşkilata ihtiyaç vardı.

ASEAN'ın bölgeselciliğini tasvir etmek için çeşitli terimler de kullanılmıştır. ASEAN yeni doğan bir güvenlik topluluğu olarak da kategorize edilmiştir. Çünkü ASEAN bölgesel işbirliği yoluyla karşılıklı güvenliği arttırmış, üye devletlerin ulusal kimliklerini aşındırmadan bölgesel kimliği teşvik etmiş ve ASEAN'ı ulusları ve egemenliği azaltan uluslararası bir teşkilat haline getirmeden yumuşak bir bölgeselcilik uygulamıştır (Acharya ve Layug, 2012: 8; Adler ve Barnett: 1998). Buna ek olarak ASEAN esnek bir şekilde bir araya gelmiş bir güvenlik topluluğu olarak da nitelendirilmiş (Bellamy, 2004: 88), ASEAN'ın kolektif bir kimliğin varlığına dayalı bir topluluktan ziyade kural temelli bir topluluk oluşturduğu da savunulmuştur (Nischalke, 2002: 93). ASEAN'ın kuruluşu, Avrupa Topluluğu içindeki "Avrupalı" gibi önceden var olan bir fikirden değil, bölge devletleri arasındaki ilişkileri yönetmeye çalışan normlardan etkilenmiştir. Bu nedenle başlangıç aşamasında bir amaç değil, sadece standart sürecin ve bölgesel gelişmelerin ortaya çıkarttığı bir sonuçtur.

ASEAN'ın resmi belgeleri ortak bir kimliği teşvik etme girişimlerinin, birliğin kuruluşundan yıllar sonra ortaya çıktığını ortaya koymaktadır. Bangkok Deklarasyonu'nda ASEAN kimliğinden hiç bahsedilmemektedir. Bir "ASEAN bilincinin teşvik edilmesi" ifadesi, Bangkok Deklarasyonu'nun kabulünden otuz yıl sonra ortaya çıkmıştır. Bu ifade 1997 Hanoi Eylem Planı'nda yer almış ve daha sonra 15 Aralık 1997'de Kuala Lumpur'da düzenlenen ASEAN zirvesinde kabul edilmiştir. "Kimlik" terimi ise 2003'teki Bali mutabakatında örgütün kuruluşundan otuz altı yıl sonra ilk kez ifade edilmiştir. 2003 Bali mutabakatı, ASEAN Topluluğu'nun 2020 yılına kadar oluşturulması ve ifade edilen üç sütun için bir temel teşkil etmesini sağlamıştır. Bu

mutabakatta ASEAN'ın duyarlı toplumlar topluluğunu geliştirmeye ve ortak bir bölgesel kimliği teşvik etmeye devam edeceği de belirtilmiştir (ASEAN, 2012b).

Bu belge, bölgesel bütünleşme yolunda atılmış şüphesiz tarihi bir adımdı. O zamandan günümüze ASEAN bürokratları bir topluluk oluşturma, ortak bir kimlik duygusu gerektirdiğinin farkına varmış ve bilinçli bir şekilde kolektif bir kimliği teşvik etmeye çalışmışlardır. Laos'ta 2004 yılında kabul edilen Vientian Eylem Programı, ASEAN Topluluğu'nun her bir ayağı için programlar ve tedbirler belirleyerek bu olguyu yeniden canlandırmıştır (ASEAN, 2004). 2007 yılında ise ASEAN liderleri 2015 yılına kadar ASEAN Topluluğu'nun tesisi hedefinde süreci hızlandırma konusunda da anlaşılmıştır.

5. Ortak Kimliğin Geliştirilmesinde Devlet Dışı Aktörlerin Rolü

Uluslararası örgütler içinde ortak bir kimlik geliştirilmesinde devlet dışı aktörlerin rolü son yıllarda giderek önem kazanmıştır. Sivil Toplum Kuruluşları (STK), çok uluslu şirketler ve sivil toplum gruplarını içeren bu aktörler, uluslararası politika ve uygulamaları önemli ölçüde etkilemektedir. Devlet dışı aktörlerin kilit işlevlerinden biri, farklı çıkarları ve bakış açılarını temsil etme ve böylece uluslararası teşkilatlar içindeki diyalogu zenginleştirme becerileridir. Çeşitli sektörlerden farklı sesleri bir araya getirerek, üye devletler arasında ortak bir kimliği teşvik eden daha kapsayıcı bir ortam sağlanmasına yardımcı olurlar. Örneğin, uluslararası anlaşmaların müzakere süreçlerinde sivil toplum kuruluşları, temsil edilme imkânı sınırlı olan toplulukların hak ve çıkarlarını savunarak, bu kesimlere ilişkin kaygıların anlaşma metinlerine dâhil edilmesine katkı sunar. Dahası devlet dışı aktörler, küresel yönetiminde norm belirleme ve standardizasyona katkıda bulunurlar. Politika tartışmalarına aktif katılımları, uluslararası işbirliğinin temelini oluşturan değerleri ve ilkeleri şekillendirmelerine olanak tanır. Bu katılım sadece şeffaflığı artırmakla kalmaz, aynı zamanda devletler arasında güven tesis ederek ortak hedef ve sorumluluklara dayalı kolektif bir kimliğin oluşmasını da kolaylaştırır. Bu çabaları, devletler arasında ortak hedefler konusunda daha fazla uyum sağlanmasına yol açarak örgütler içinde birleşik bir kimliği daha da sağlamlaştırabilmektedir.

ASEAN liderleri 1997 Hanoi Eylem Planı, ASEAN 2020 Vizyonu ve 2003 Bali mutabakatını kabul etmeden önce devlet dışı aktörlerin bir ASEAN Topluluğu oluşturma fikrini ortaya attıkları ve ASEAN karar alıcıları arasında bir topluluk duygusunun teşvik edilmesine yardımcı oldukları unutulmamalıdır (ASEAN, 2012a). Ayrıca süreç esnasında devlet dışı aktörlerin ASEAN'ın tarihine ve süregelen ortak kimliğine katkıları stratejik bir önem arz etmektedir. Bunların arasında ASEAN Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü ve ilgili kurumlarının ASEAN üyesi ülkeler arasında daha yakın işbirliği kurulmasında sarf ettikleri özverili çalışmalar dikkat çekmektedir (Makito, 1999). Bu kurum, 1988 yılında kurulan ve üye ülkelerin akademisyenlerinden oluşan ve bölge için politika önerileri üretmek üzere tartışmalar ve araştırma projeleri düzenleyen bir düşünce kuruluşuydu. Ayrıca ortak bir kimlik ve aidiyetin teşkil edilmesi üzerinde kapsayıcı çalışmaları ve analizleri ile de bilinmektedir.

6. Normların Rolü

ASEAN normları ise bir başka ortak kimlik kaynağını ifade etmektedir. Kuruluşundan bu yana ASEAN, bölge içi ilişkiler için bir dizi norm geliştirmiştir. Bunlar arasında; anlaşmazlıkların çözümünde güç kullanılmaması, bölgesel özerklik ve kolektif özgüven, üye ülkelerin iç işlerine karışılmaması ve kayıt dışılığa, uzlaşmayla karar alma ile çatışmacı olmayan bir diyalog sistemine dayalı bölgesel bir etkileşim ve işbirliği süreci olarak ASEAN Yolu yer almaktadır.

Farklı zaman dilimlerinde bölgedeki farklı olaylar bu normlara açıkça meydan okumuştur. Güç kullanmama ilkesi ise ASEAN üyesi ülkelerin birbirlerine karşı açıktan savaş açmasını engellemiştir. Ancak gerilimin tırmanması halinde güç kullanmalarını engelleme konusunda ASEAN'ın kurumsal kapasitesinin o kadar da güçlü ve başarılı olmadığı/olmadığı da belirtilmesi gereken bir durumdur. Bu nedenle ASEAN bu tür çatışmaya neden olacak konularda kendisinden bekleneni karşılayamamaktadır.

Preah Vihear tapınağı ve çevresindeki alanların mülkiyeti konusunda Tayland-Kamboçya sınır anlaşmazlığı, bunun yakın zaman örneklerinden bir tanesidir. Müdahale etmeme ilkesi çerçevesinde ise Myanmar'a

yönelik sözde yapıcı ve esnek angajmanın uygulanması, bu normu sorgulanır hale getirmiş ve eleştirilmesine neden olmuştur. Ancak belirtilmesi gereken durum ise Myanmar'ın 1997'de ASEAN'a üyelik sürecinde ülkenin kötü insan hakları sicilinin, katılıma bir mani teşkil etmemesidir. İşte tam olarak bu noktada ASEAN'ı Avrupa Birliği'nden ayıran en temel düşünce ile karşılaşmaktadır. Bu ise ASEAN'ın kurulurken ilk hedefinin çatışmaların ortadan kaldırılması olması gerçeğidir. Ancak Avrupa Birliği'nde bu durum, daha farklıdır zira temel amaç iş birliğidir. Bunun sebebinin ise ASEAN'ın kurulduğu esnada Güneydoğu Asya bölgesinin içinde bulunduğu zor şartlar (Vietnam savaşı vb.) olduğu değerlendirmesi yapılabilir.

Ancak ASEAN içi sorunlar kesinlikle net bir çözüme kavuşturulamamıştır. Myanmar, ASEAN'ın dış ilişkilerinde bir sorun haline de gelmiştir. ASEAN bir yandan bütünlüğünü ve dayanışmasını korumaya çalışırken bir yandan da imajını ve güvenilirliğini sürdürmeye de çalışmaktadır. Sonuç olarak bazı ASEAN liderleri, gizli ya da açık bir şekilde, Myanmar hükümetini demokratikleşme sürecini hızlandırmaya çağırılmış ve bu konuda teşvik etmiştir. Bu tür bir angajman ASEAN liderlerinin daha önce tabu olarak görülen bir başka üye hükümetin iç politikasını açıkça eleştirmesine de olanak sağladı. Ayrıca bu durum Myanmar için de bir zorunluluk haline gelmiştir. Zira artık bölgesel birliğin ayrılmaz bir parçası olduğu için bu tür eleştirilere göz kapayamamakta ve gerekli adımları atma konusunda kendisi üzerinde bir baskı hissetmektedir.

ASEAN'ın üye devletlerin iç işlerine müdahale etmeme ilkesini sürdürmekte yaşadığı zorluklara bir başka örnek ise Arakandaki mülteci krizidir. Yüz binlerce Rohingya sığınmacı zulüm ve şiddetten kurtulmak amacıyla Myanmar'dan kaçarak komşu ülkelere akın etti. ASEAN'ın bu krize tepkisi ise gönderen, geçiş yapan ve kabul eden devletler arasında işbirliğine odaklanmış olsa da Myanmar'a Rohingya halkına yönelik muamelesini iyileştirmesi için baskı yapmakta da başarısız olmuştu. Zira bu son derece açık bir hükme muhalif bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

7. Bölgede Kolektif Kimlik Farkındalığının Ölçülmesi

Taban düzeyinde kimliğin ölçülmesi gerçekten de zor bir meseledir. Üye ülkelerin halkları arasında şimdiye kadar ASEAN farkındalığı ve kimliği üzerine birçok çalışma yapılmıştır (Thompson, Thianthai ve Thuzar, 2016). 2005 yılında yapılan bir ankete göre Endonezya, Malezya, Singapur, Tayland, Filipinler ve Vietnam'daki mülakat katılımcılarının %60'ı ortak bir ASEAN kimliği hissetmektedir (Acharya ve Layug, 2012:14). ASEAN Vakfı adına 2007 yılında yapılan bir diğer anket de bölge halklarının ASEAN'a yönelik farkındalık ve tutumları incelenmiştir. Ankete ASEAN üyesi on ülkeden üniversite öğrencileri katılmıştır. Bulgular, bölgenin en iyi on üniversitesindeki öğrencilerin ASEAN'a yönelik yüksek düzeyde farkındalığa ve genel olarak olumlu tutumlara sahip olduğu sonucuna varmıştır. Hatta bazıları kendilerini ASEAN vatandaşı olarak dahi tanımlamıştır (Thompson ve Thiantai, 2007). Ancak anketin seçkin öğrencilerden oluşan katılımcıları, üye ülkelerin genel nüfusunu kesinlikle temsil etmemektedir. 2009 yılında yapılan başka bir anket ise topluluk inşasının önündeki engellere odaklanmıştır. Ankete katılanların yüksek bir kesimi entegrasyon sürecini engelleyen farklılıklar olarak ekonomik kalkınma, siyasi ve yasal sistemler, bilgi teknolojisi, eğitim geçmişleri, yoksulluk seviyeleri, iç çatışmalar ile etnik ve dini farklılıkları ifade etmişlerdir (Moorthy ve Benny, 2012).

Ortak bir kimliğe ne ölçüde ulaşıldığını değerlendirmek, hükümetler açısından zor bir konudur. Sosyal sınıflar arasındaki anket sonuçları arasında büyük farklılıklar oluşmaktadır. ASEAN nüfusunun ne kadarının kendisini birliğin ve bölgenin bir parçası olarak hissettiğini/gördüğünü gerçek anlamda ölçebilecek kapsamlı bir anket veya araştırma ise bulunmamaktadır. Bu araştırmalar kısıtlı ve dar kapsamlıdır. Dahası mevcut anket örnekleri çoğunlukla, tüm vatandaşları temsil etmeyecek önemli eğitim seviyelerine ve bilgiye erişime sahip kentsel orta sınıf elitlerden oluşmaktadır. Bu ise genel algıyı yansıtmaktan uzaktır.

Üye devletlerin hükümetleri tarafından daha güçlü bir ASEAN kimliği oluşturma girişimleri de olmuştur ki neredeyse her toplantı sonrasında buna kuvvetli bir vurgu da yapılmaktadır. Her ülkenin dışişleri bakanlığı

ve bir dereceye kadar da eğitim bakanlıkları bu çabaları ilerletmekle görevlendirilmiştir. Örneğin Endonezya Dışişleri Bakanlığı, ASEAN'ın genç elçileri, ASEAN Film Festivalleri, ASEAN Mutfak Festivalleri, gazetecilik gezileri, çeşitli yarışmalar ve ASEAN seminerleri, atölye çalışmaları ve tartışmaları gibi programlar aracılığıyla ASEAN farkındalığını teşvik etmektedir. ASEAN'ın nüfusu çoğunlukla genç olduğu için programlar lise ve üniversite öğrencilerine odaklanma eğilimindedir. Bölgesel düzeyde ise ASEAN Vakfı kolektif bir kimliği teşvik etmektedir. Çalışmaları arasında festivaller, burslar, tanıtım kitleri, araştırmalar, seminerler, tartışmalar ve çalıştaylar yer almaktadır.

ASEAN'ın üye devletleri arasındaki farklılıklar ciddi manada bir topluluk oluşturmaya zorlaştırmaktadır. ASEAN üyelerinin her biri farklı bir tarihe ve tecrübeye dayanır. Bununla birlikte üye devletlerin nüfuslarının çoğunluğu çeşitli etnik kökenlere ve dillere sahiptir. Dini çeşitlilik de üye devletler arasında hassas bir konudur (Temiz, 2020). Tayland, Laos, Kamboçya ve Myanmar'da Budizm temel din olarak bulunmaktadır. Endonezyalılar ile Malezya ve Brunei'deki Malay nüfus için İslam baskın dindir. Filipinliler ise Katolik'tir. Son olarak Singapur vatandaşları Konfüçyüsçülüğü tercih ederken, Vietnamlılar çoğunlukla agnostiktir. Ayrıca üye devletlerin siyasi, hukuki, ekonomik ve idari sistemlerinde de büyük farklılıklar bulunmaktadır. Ayrıca ortak dil meselesi de vardır. İngilizce ASEAN'ın resmi dili olmakla birlikte, Singapur hariç birçok ASEAN üyesinin ikinci, üçüncü ve hatta dördüncü dili konumundadır.

Bu ifadeler ışığında ASEAN'ın bir güvenlik topluluğu oluşturulmadan önce bir "biz" duygusuna ihtiyaç duyulduğunu vurgulayan Deutsch'un kavramsallaştırdığı güvenlik topluluğuna tam olarak uymadığı sonucuna varılabilir. Bu durumda belki de Acharya'nın ASEAN'ın kimlik inşasının devam eden bir süreç olduğu yönündeki tezi daha mantıklı bir bakış açısı sağlar. Eğer bir toplum, üyelerin ilişkilerini ve etkileşimlerini yöneten ortak değerlere dayanıyorsa ve topluluk biz duygusu ile ilgiliyse, o zaman ASEAN sadece bir toplum olabilmıştır. Ancak ASEAN'ın ve Güneydoğu Asya'nın geçmişine bakıldığında bu noktaya kadar gelmesi ve artık ortak bir kimlik meselesinden bahsedilmeye başlanması dahi büyük bir başarı olarak

değerlendirilebilir. Mahbubani de bu konuda hem fikirdir.

Mahbubani'nin barış için bir katalizör olarak ASEAN'a bakış açısı, örgütün çeşitlilik içeren bir bölgede istikrar ve işbirliğini teşvik etmedeki benzersiz rolünü vurgulamaktadır. Ayrıca Mahbubani, ASEAN'ın tarihsel olarak çatışma ve bölünmelerle dolu olan Güneydoğu Asya'da başarılı bir şekilde bir barış ekosistemi sağladığını savunmaktadır. Bu barışa katkıda bulunan başlıca faktörlerden biri, kurucu üyeler arasında başlangıçta onları işbirliği içinde birleştiren ortak komünizm tehdidiydi. Bu durum, bölgesel uyum ve işbirliğine öncelik veren güçlü liderlerin varlığıyla daha da güçlenmiştir. Mahbubani, ASEAN'ın hızlı merkezileşme yerine zaman içerisinde gelişimi ile karakterize edilen entegrasyon yaklaşımının, üye devletlerin ekonomik ve kültürel farklılıklarını etkili bir şekilde yönetmelerine olanak sağladığını da vurgulamaktadır. Bu yöntem, Avrupa Birliği'nin daha katı çerçevesiyle keskin bir tezat oluşturmakta ve ASEAN'ın uyum yeteneğini ortaya koymaktadır. Başarılarına rağmen insan hakları sorunları ve bazı üye ülkelerdeki demokratik gerileme gibi zorluklar da kabul edilmektedir. Bununla birlikte ASEAN'ın bölgesel istikrar ve refaha yaptığı önemli katkılardan dolayı "Nobel Barış Ödülü"ne layık görülmesi gerektiğini de savunan Mahbubani, tüm bu ilerlemeler sonucunda ortak bir kimlik hedefinin halen gerekli olduğunu ve bu yolda ASEAN'ın büyük mesafe kat ettiğini ifade etmektedir (Mahbubani ve Sng, 2017).

ASEAN'ın kimlik ve farkındalık açısından elitist bir örgüt olduğunu söylemek, ortak kimliğin yukarıdan aşağıya bir yaklaşımla dayatıldığı düşünüldüğünde mantıksız gelmemelidir. Kimlik oluşumu bir hükümet politikası ve bilinçli bir sosyalleşme meselesidir. Devlet dışı aktörler ortak kimliğin teşvik edilmesinde rol oynamış olsalar da bu durum sadece ASEAN'ın elit kesiminin bir parçası olarak kalmıştır. Toplumun her kesimini hedef almak için hükümetlerin daha fazla devlet kurumunu ve özel sektörü harekete geçirmesi gerekmektedir. Ayrıca bölgede oluşacak daimi bir barış ortamının sağlanması ve teşvik edilmesi de bu ortak kimliğin tesisinde son derece stratejik bir konu olarak varlığını sürdürmektedir.

8. Sonuç

Bu çalışma ASEAN'ın kolektif kimliğinin oluşumunu devlet ve taban düzeylerinde değerlendirmiştir. Devletler düzeyinde, üyeler genellikle devletlerarası ilişkilerini yönetmek için müdahale etmeme, güç kullanmama, istişareye dayalı uzlaşma ve gayr-i resmîlik normlarını takip etmektedir. Ancak bu normların ihlal edildiği de olmuştur ve ortak bir ASEAN kimliği hâlâ yavaş gelişmektedir. Bu analiz ışığında, "Tek Vizyon, Tek Kimlik, Tek Topluluk", ne sadece bir slogan, ne de bir gerçekliktir. Ortak kimlik ise ancak ASEAN nüfusunun sadece belirli kesimlerinde, yani elitler ve devlet dışı aktörler arasında var olabilmektedir. ASEAN kolektif kimliğinin halkın tüm kesimlerinde yerleşik hale geleceğine dair iyimserlik hâlihazırda son derece geçerli ve kabul gören bir fikirdir. Bu konuda ASEAN'ın amacı ise nihayetinde "Tek Vizyon, Tek Kimlik, Tek Topluluk" teşkil etmektir. Ayrıca bu fikrin sadece ASEAN liderlerinin idealizmini veya hırsını değil, aynı zamanda insan odaklı ASEAN'ın gerçekliğini de temsil etmesi nedeniyle nihai hedef olarak da belirlenmiştir. Ancak söylenmesi gereken son söz ise ASEAN'ın henüz bu konuda emekleme aşamasında olduğudur.

Her ne kadar ekonomik entegrasyonun derinleştiği ve ASEAN'ın gelişmiş ekonomiler düzeyine ulaştığı bir yapı, bölgesel bütünleşmeyi ilerletebilir ve halklar tarafından daha güçlü bir şekilde benimsenmesini sağlayabilir olsa da yukarıda da belirtildiği üzere, bölge içinde yaşanan çeşitli siyasi ve etnik gerilimler, ortak bir kimliğin oluşumunu zorlaştırmaktadır. Örneğin, Myanmar'da Müslüman nüfus yalnızca dini kimlikleri nedeniyle sistematik şiddet ve soykırıma maruz kalmakta; Kamboçya ile Tayland, Budizm açısından sembolik öneme sahip küçük bir tapınak nedeniyle milliyetçi duygularla çatışma noktasına gelmekte; Singapur, kendi güvenlik politikaları doğrultusunda Malezya ve Endonezya'yı potansiyel tehdit olarak algılamakta; Filipinler, Malezya ile sınırı olan Sabah bölgesi üzerindeki tarihsel iddiasını sürdürmekte ve Tayland'ın güneyindeki Müslüman topluluklar devlet baskısını yoğun biçimde hissetmektedir. Tüm bu dinamikler, ASEAN içinde gerçek anlamda kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ortak kimliğin inşasını ciddi şekilde engellemektedir. O halde anlaşılması gereken durum, öncelikle bu ortak kimliğin gelişmesi konusunda en temel engelin, yani

önleyici faktörün siyasi meseleler ve bölgesel sorunlar olduğu gerçeğidir.

İkincisi ise bu temel fikrin, yani ortak kimliğin oluşumu yolundaki en büyük engelin ekonomik olduğu ifade edilebilir. Gerçek anlamda Laos ile Singapur'un veya Brunei Darusselam'ın ortak bir kimlik ve aidiyet duygusunu paylaştığını ifade etmek mümkün değildir. Singapur ve Brunei'nin kişi başına düşen yüksek gelirleri ile karşılaştırıldığında Laos'un durumu, günde sadece beş dolar kazanabilen bir halkı ifade etmektedir. İşte bu fark, genel olarak zihinsel sınırların da oluşmasına neden olmakta, buna ek olarak bir ortak topluluk oluşumunu engellemektedir. Ne zaman Laos veya Kamboçya da bir Singapur, Malezya veya Tayland konumuna -ekonomik olarak- yükselirse, bu ortak kimlik meselesinin geçerliliği hakkında konuşulabilir. Aksi takdirde "biz" duygusunun oluşumu mümkün değildir ve sadece elitler katmanında konuşulan bir konu olmaya devam edecektir.

ASEAN ülkelerinin ısrarlı bir şekilde biz duygusuna ve ortak bir ASEAN kimliği oluşturmaya çalışmalarında belirli temel fikirler vardır. Öncelikli olan ise ASEAN'ın devamlılığıdır. Bu devam sorunu ancak bir ortak aidiyet mefhumuyla sorun olmaktan çıkabilir. Ortak bir kurumsal aidiyet, ekonomik olarak gelişmeye olumlu bir ivme kazandırabilir. Aidiyet ve ortak kimlik paylaşımı ile üye ülkeler arasındaki çatışma konuları da rahatlıkla yumuşak bir platformda müzakere edilebilir. Bölgenin tarihsel deneyimleri, ortak kimlik ve aidiyet inşasına yönelik olarak bölge ülkelerinin elitlerinin neden özel bir önem atfettiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ayrıca ASEAN sayesinde bölge ülkeleri yalnızlıktan da kurtulmaktadır. ASEAN onlar için dünyaya açılan kapıdır ve bu konuda son derece sağlıklı, tehdit teşkil etmeyen bir yapıyı simgeler. Bu durum ise bölge ülkelerinin tamamıyla menfaatinedir. Bu nedenle bölgesel aidiyet meselesi ile bir "biz" hissinin oluşumu, ASEAN için öncelikli stratejik bir konuya dönüşmüştür ve bu önemi hâlihazırda da devam etmektedir.

Kaynakça

Acharya, A. (2001). *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the Problem of Regional Order*. London: Routledge.

Acharya, A., & Layug, A. S. (2012). *Collective Identity Formation in Asian Regionalism : ASEAN Identity and the Construction of the Asia-Pacific Regional Order*. Aralık 17, 2024 tarihinde <https://www.semantic-scholar.org/paper/Collective-Identity-Formation-in-Asian-Regionalism-Acharya-Layug/e488f82b6d658781422605684d427d3e> adresinden alındı

Adler, E., & Barnett, M. (1998). *Security Communities*. Cambridge: Cambridge University Press.

ASEAN. (29 Kasım 2004). *Vientiane Action Programme*. Aralık 17, 2024 tarihinde <https://asean.org/wp-content/uploads/images/archive/VAP-10th%20ASEAN%20Summit.pdf> adresinden alındı

ASEAN. (19 Haziran 2012a). *Hanoi Plan of Action*. Aralık 17, 2024 tarihinde <https://asean.org/hanoi-plan-of-action/> adresinden alındı

ASEAN. (11 Mayıs 2012b). *Declaration of ASEAN Concord II*. Aralık 10, 2024 tarihinde <https://asean.org/speechandstatement/declaration-of-asean-concord-ii-bali-concord-ii/> adresinden alındı

ASEAN. (28 Haziran 2012c). *ASEAN Vision 2020*. Aralık 10, 2024 tarihinde <https://asean.org/asean-vision-2020/> adresinden alındı

Bellamy, A. (2004). *Security Community and Their Neighbors: Regional Fortresses or Global Integrators?* London: Palgrave Macmillan.

Buzan, B. (2004). *From International to World Society: English School Theory and the Social Structure of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.

Deutsch, K. W., Burrell, S. A., Kann, R. A., Jr, M. L., Lichterman, M., Lindgren, R. E., Wagenen, R. W. (1957). *Political Community and the North Atlantic Area*. Princeton: Princeton University Press.

Mahbubani, K., & Sng, J. (2017). *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press.

Makito, N. (1999). The Role of Non State Actors in Building an ASEAN Security Community. S. Sueo, & N. Makito içinde, *Road to ASEAN 10: Japanese Perspective on*

Economic Integration (167-19). Tokyo: Japan Center for International Exchange.

McLaren, L. (2006). *Identity, Interests and Attitude to European Integration*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Moorthy, R., & Benny, G. (2012). Is ASEAN Community Achievable?: A Public Perception Analysis in Indonesia, Malaysia, and Singapore on the Perceived Obstacles to Regional Community. *Asian Survey*, 52(6), 1043-1066.

Nischalke, T. (2002). Does ASEAN Measure Up? Post-Cold War Diplomacy and the Idea of Regional Community. *Pacific Review*, 15(1), 89-117.

Temiz, S. (2019). Kâğıt Kaplan- Zayıf Bir Pakt Olarak Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (Seato) Ve Bölgesel Siyasi Etkileri. *SBAD - Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 285-302.

Temiz, S. (2020). ASEAN'da Kollektif Kimlik İnşa Çabaları ve Sömürgecilik Etkisi. G. Çağar içinde, *Biz ve Ötekiler - Uluslararası İlişkilerde Kimlik Perspektifinden Dış Politika* (209-237). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Temiz, S. (2024). *ASEAN - Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği Siyasi Yapısı ve Gelişimi*. Ankara: Berikan.

Thompson, E. C., & Thiantai, C. (2007). *Awareness of and Attitudes towards ASEAN*. Jakarta: The ASEAN Foundation.

Thompson, E. C., Thianthai, C., & Thuzar, M. (2016). *Do Young People Know ASEAN?: Update of a Ten-nation Survey*. Singapore: ISEAS.

Tonnies, F., & Loomis, C. (1999). *Community and Society*. London: Routledge.

Wendt, A. (1994). Collective Identity Formation and the International State. *American Political Science Review*, 88(2), 384-396.